

ขุดกิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรม ธรรมะคือสิ่งที่ว่ามันเข้าถึงหัวใจได้ ธรรมะเป็นการถือ
ออก พุดสิ่งที่มีชีวิตอยู่ สิ่งที่มีชีวิตอยู่ เรายังมีชีวิตอยู่ ชีวิตของเรามันจะเป็นประโยชน์
ถ้าเราหมดสิ้นชีวิตเราไป มันจะไม่เป็นประโยชน์นะ

ธรรมะถ้ามีชีวิตอยู่ มันเข้าใจเรื่องของธรรม ถ้ามีชีวิตอยู่ เราพลิกแพลงได้ เราสามารถขุด
กิเลสออกจากใจได้ กิเลสนี้สามารถขุดออกไปจากใจได้ ถ้าเราสิ้นชีวิตไปแล้ว มันหมดโอกาสใน
การขุดกิเลสออกจากใจ เพราะว่ากิเลสมันตายไปกับชีวิตนั้น ชีวิตนั้นต้องพลัดพรากไป ต้อง
หมุนเวียนไป จะไม่ได้พบธรรมะนี้

ธรรมะนี้วางไว้ในโลกนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ในโลกนี้ ๕,๐๐๐ ปี
๕,๐๐๐ ปีใครมาเกิด เกิดในช่วงนี้เราจะเจอพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนเรื่องการพ้นจากทุกข์ สิ่ง
ที่เกิดในหัวใจนี้เป็นเรื่องของความทุกข์ ทุกข์นี้เกิดมาเพราะเรามีชีวิต มีชีวิตนี้รับสภาวะของความ
ทุกข์ได้ ความทุกข์เกิดพร้อมกันในหัวใจเรา ความทุกข์ ความไม่พอใจ ความขัดข้องใจของใจอันนี้
มันเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมามันผิดพลาดไป มันก็เป็นความทุกข์ของเรา...มันผิดพลาดไป เห็นไหม มัน
ไม่เข้าทำนองคลองธรรม ถ้ามันเข้าทำนองคลองธรรม มันจะเป็นความสุขของผู้ที่ว่าการมีความสุขของผู้
มีความรู้ได้ขนาดนั้น

แต่ความสุขของผู้รู้จริงแล้ว มันจะไม่มีความสุขในโลกนี้ โลกนี้เป็นสิ่งที่อาศัยเจือจางกัน
เป็นชั่วครั้งชั่วคราว สิ่งที่อาศัยเจือจางกันไป เห็นไหม เพราะสิ่งที่จะจับต้องไปสิ่งใด สิ่งนั้นไม่
เป็นสิ่งที่มันเป็นสัจจะความจริงเลย เป็นสมมุติทั้งหมด แต่เป็นสมมุติก็เป็นการหมุนเวียนไปของชีวิต
นี้ ชีวิตนี้ต้องพลัดพราก ต้องหมุนเวียนไปตามอำนาจของกรรม มันเป็นโดยธรรมชาติของเขา
ธรรมชาติของเขาเป็นแบบนี้

ธรรมะถึงเหนือธรรมชาติ เหนือธรรมชาติเหนือความรู้สึกของธรรมชาติอันนี้ใจ

ธรรมชาติอันนี้หมุนเวียนไป มันเป็นสัจจะ มันเป็นความจริง ความจริงหมุนไปตามโลกเขา หมุนออกไปตามโลก สิ่งที่เป็นโลกเขา แล้วความรู้เรามีเท่านั้นใจ รู้ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่พึงอาศัย สิ่งนี้มีความสุขของเรา เพลิดเพลินไปกับโลก เพลิดเพลินกับความเห็นของกิเลสที่มันปกปิดหัวใจไว้

สิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่านั้น ชีวิตนี้มีคุณค่าเหนือกว่านั้น ถ้าย้อนกลับเข้ามาในเรื่องของร่างกายของเรา สิ่งในเรื่องร่างกายของเรา สิ่งในโลกนี้ศึกษากัน ศึกษาเรื่องร่างกาย ผู้ที่จะศึกษาเรื่องร่างกายต้องคัดแต่คนที่มิปัญญา คนที่มีความรู้มาก ศึกษาเรื่องสรีระ เรื่องหมอ หมอรักษา ร่างกาย เขาก็ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์อยู่แล้ว

แต่ความจริงว่าลึกไปยิ่งกว่านั้น สิ่งที่ว่ามันเหนือควบคุม ยิ่งที่ศึกษา ความศึกษา การศึกษาเล่าเรียนต่างๆ อะไรเป็นผู้รับรู้? ว่าความรู้คือสมอง คือความรู้ไว้เฉยๆ แต่ความจริงคือหัวใจ ต่างหากที่มันรับรู้ เห็นไหม รับรู้แล้วคนที่ศึกษามาแล้วยังมีความเมตตากรุณา มีคุณธรรมในหัวใจ ก็ยังต่างกัน มีคุณธรรมในหัวใจในการรักษาในการพยาบาลคนไข้ก็ต่างกัน นี่มันเป็นเรื่องของใจ ถ้าเรื่องของใจ การศึกษาย้อนเข้ามาที่ใจแล้ว จะเห็นเรื่องของใจมันเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ มหัศจรรย์จนเราลืมไป เรามองข้ามสิ่งนี้ไป

วันเวลาล่วงไป ล่วงไปนะ เราต้องพลัดพรากต้องจาก ชีวิตนี้ต้องพลัดพรากไปแน่นอน ต้องตายแน่นอน ทุกคนต้องตาย แต่ตายไปพร้อมกับสิ่งที่ทำไปในหัวใจนั้น มันได้รับสิ่งใดไป ถ้าได้รับคุณงามความดีไปแล้วแต่ฐานะของใจนั้น ฐานะของใจนั้นก็พาเกิดพาดตายตามสถานะของใจนั้น แต่ถ้าเราพยายามลึกซึ้งเข้ามามากกว่านั้น ฟังธรรมนี้ ฟังธรรมขึ้นมาให้เข้าใจเรื่องของธรรม ถ้ามันเข้าใจเรื่องของธรรม มันจะสลดสังเวชนะ สลดสังเวชาว่า “ทำไมคนเรามันเป็นแบบนี้ ธรรมชาติทำไมเป็นแบบนี้ เป็นแบบว่ามันไม่มีสิ่งใดเลยที่จะเป็นแก่นสาร ไม่มีสิ่งใดเป็นแก่นสาร”

แก่นสารจริงๆ คือการทำลายทุกอย่างที่เป็นแก่นสารในธรรมชาตินี้ให้หมดไป นั่นกลับเป็นแก่นสาร เป็นแก่นสารเพราะว่ามันไม่มีสิ่งใดจับต้องมันได้ มันต้องทำลายสิ่งนี้ออกไปทั้งหมด มันถึงจะเป็นแก่นสารของความรู้สึกอันนั้น เพราะความรู้สึกอันนั้นเข้าไปพบความเป็นจริง สิ่งที่เป็นจริง เป็นอริยสัจ สัจจะความจริงนี้ ว่าสัจจะนี้มันก็เป็นความจริงอันสมบูรณ์อยู่แล้ว สมบูรณ์คือว่ามันเป็นธรรมะ มันเป็นธรรมชาติที่หมุนเวียนไป

แต่เอริยสัจ ผู้ที่เข้าไปรู้เอริยสัจ มันต้องเข้าไปทำความรู้จัก ต้องเข้าไปความเห็นของตัวเอง มันต้องย้อนกลับเข้ามาภายใน นี่ธรรมะที่จะฟัง ฟังตรงนี้ไง ฟังที่ว่าสิ่งต่างๆ หัวใจเรื่องของ นามธรรม มันแทรกเข้าไปในทุกอณูของอากาศ ทำทุกอณูสิ่งที่ความคิด มันน้อมคิดไปสิ่งใด มันก็ แทรกไปสิ่งนั้น เห็นไหม ถ้ามันน้อมแทรกไปในสิ่งใดรับรู้สิ่งนั้น มันก็แบกภาระสิ่งนั้น สิ่งที่มีน ับรู้ นั่นคือว่ามันรับภาระนั้นแล้ว ภาระเข้ามาในหัวใจ

แต่เรายังไม่รู้เรื่องเลยว่าใจเรามันไปรับรู้สิ่งนั้นแล้ว มันไปแบกหามสิ่งที่ว่าเป็นไปตาม ธรรมชาติของเขา มันแบกหามสิ่งนั้นมาเป็นภาระของใจแล้วก็พะรุงพะรังไป รับรู้สิ่งนั้น ต้องการ สิ่งนั้น รับรู้แล้วก็ต้องการให้สมความปรารถนาของตัวเอง นั่นนะมันออกไปข้างนอก มันไปตาม ธรรมชาติของเขา ธรรมชาติของเขาเป็นแบบนั้น การทำงานของจิต ของขันธ เป็นธรรมชาติของ เขาเป็นแบบนั้น แล้วก็แบกหามความทุกข์มาไว้ในหัวใจ

สิ่งที่แบกหามความทุกข์ไว้ในหัวใจ มันไม่ใช่แบกหามาเฉพาะชาตินี้หรือ เราสงสัยกัน นะ “เราจะประสบความสำเร็จทางชีวิตไหม? ต่อไปเราจะประสบความสำเร็จในความพอใจของ เราไหม? เรามีความคิดมีความสมหวัง เราหวังขึ้นมา มันจะประสบความสำเร็จไหม?” เรา จินตนาการไป เราคาดหมายอนาคตของเราไป อนาคตคาดหมายไปว่าจะประสบความสำเร็จไหม จะเป็นตามความหวังของเราไหม...คิดออกไปข้างนอก นั่นนะมันก็วนไปตามธรรมชาติ ธรรมชาติ มันก็เข้ากับธรรมชาติ ธรรมชาติของจิตเป็นแบบนั้น ก็หมุนเวียนไปตามโลกของเขา สิ่งนี้เป็นเรื่อง ของโลก เรื่องของที่ว่าเรายังไม่ได้ฟังธรรม

ธรรมะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเข้ามาว่าตรงนี้ว่าเข้ามา ว่า “ศีล สมาธิ ปัญญา” การสร้างสมบารมีของธรรมนี้ควรอย่างยิ่ง การสร้างสม เห็นไหม ผู้ที่มีบารมีธรรมจะเป็น ผู้ที่สมความปรารถนา จะทำสิ่งใดก็สมความปรารถนาเพราะได้สร้างสมบุญญาธิการมา

ผู้ที่ไม่ได้สร้างสมบุญญาธิการมา แต่มีอำนาจวาสนา พาหิยะเป็นพระอรหันต์ ก็ยังต้องโดน ควายขวิดตาย เป็นพระอรหันต์นะ ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสำเร็จเป็นพระ อรหันต์เดี๋ยวนั้นเลย แต่ไม่ได้สร้างบุญกุศลมา หาแค่บิณฑบาต เพื่อจะบวชเป็นพระ ยังหาไม่ได้เลย ให้ควายขวิดตายนะ สร้างสิ่งใดมา แต่เขาเป็นพระอรหันต์นะ นั่นนะ ความเป็นพระอรหันต์นี้ สำคัญที่สุดเลย เพราะใจนั้นปล่อยวาง ขุคกิลีสออกจากใจได้หมดสิ้น

เราจะขุคกิเลสออกจากใจ เรามีเครื่องมือของเราใหม่ นี่การฟังธรรม ฟังธรรมเพื่อเหตุนี้ เหตุที่ว่าเราฟังธรรมนี้เป็นแผนที่เครื่องดำเนิน สิ่งที่เครื่องดำเนินไปเพื่อจะไม่ให้เราเดินผิดทางไป แต่การศึกษาเล่าเรียนสมัยปัจจุบันนี้มันไม่เป็นเช่นนั้น การศึกษาเล่าเรียนอย่างนั้น ศึกษาแล้วมันเป็นความรู้ ความรู้นั้นมันเป็นเรื่องของกิเลสมันรับรู้ไปด้วย สิ่งที่เรื่องกิเลสรับรู้ไปด้วย ความรู้ ศึกษาขึ้นมาแล้วมันก็ล้งเลงส้าย ล้งเลงส้ายว่า “เป็นไปได้หรือ เป็นจริงตามนี้หรือ” นี่กิเลสมันจะส่งส้ายสิ่งต่างๆ ไป

แล้วคนที่มีคุณธรรมในหัวใจ มีความเชื่อว่ามันต้องเป็นไปได้ จะประพฤติปฏิบัติ มันก็ยังมี ความล้งเลงส้าย “สิ่งนั้นจะเป็นไปตามความคิดนั้นไหม ทำสมาธิ สมาธิจะเกิดไหม ความเป็นจริง มันจะเป็นตามที่ศึกษาเล่าเรียนมาไหม” นั่นนะสิ่งที่คาดหมาย โทษของมันอยู่ตรงนี้ไง โทษของมันคือกิเลสในหัวใจนี้มันผลักไส กิเลสมันจะขุคให้เราออกไปจากธรรม เราจะขุคกิเลสออกจากหัวใจของเรา แต่กิเลสในหัวใจของเราขุคเราออกไปจากความเป็นจริง มันขุคกระชากลากไป เพราะกิเลสมันเริ่มล้งเลงส้าย มันคิดจินตนาการไปของมันว่ามันจะเป็นไปได้ไหม มันเป็นอย่างนี้ โดยธรรมชาติของเขา

กิเลสนี้เป็นสิ่งที่หลอกลวงใจ กิเลสนี้เป็นสิ่งที่ทำให้หัวใจนี้เศร้าหมอง แล้วหัวใจนี้ทำให้ ตกทุกข์ได้ยากตามอำนาจของกิเลสที่จะพาไป กิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา หัวใจของเรา ความคิดของเรามันเป็นกิเลส มันถึงน่าสลดสังเวชไง น่าสลดสังเวช

“มันเป็นไปได้ไหมที่เราจะประพฤติปฏิบัติแล้วพ้นออกไปจากกิเลส”

นั่นนะถึงว่าธรรมะนี้ลึกซึ้งมาก ลึกซึ้งจนที่เราคาดหมายไม่ได้เลย สิ่งใดคาดหมาย สิ่งใด จับต้อง สิ่งใดที่พยายามจินตนาการนั้นเป็นเรื่องของกิเลสเอาไปใช้ทั้งหมดเลย กิเลสมันจะหลอก ใช้ในเรื่องหัวใจของเราเพื่อจะให้เราอยู่ในอำนาจของเขา เพื่อจะให้เราตกอยู่ในอำนาจของพญามาร พญามารจะควบคุมเราตลอดไป ควบคุมความคิด ควบคุมหัวใจนี้ให้เกิดตาย เกิดตาย แล้วเขาก็มีความสุขอยู่ในหัวใจของเราที่จะเป็นท้ออาศัยของเขา

ถ้าธรรมะเป็นหัวใจของเราเกิดขึ้นมา ฟังธรรมขึ้นมาเพื่อสะสม เพื่อประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทาง ฟังธรรมขึ้นมา พระเวลาบวชใหม่ เวลาบวชอุปัชฌาย์ต้องให้เกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ นั่นนะกรรมฐาน ๕ นี้ ถ้าตีตรงนี้แตก นี่เป็นสิ่งที่สุดยอดมากเลย เกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ ก็คือเรื่องร่างกายของเรา แต่เป็นเรื่องร่างกายที่มันปิดบังไว้

สิ่งต่างๆ ในร่างกาย มันเป็นที่ว่ามันเป็นเรื่องของความที่ว่ามันน่าสลดสังเวช มันเป็นเรื่องที่ว่าเป็นเรื่องของสิ่งที่ว่าสกปรกโสภณในเรื่องของร่างกาย แต่มันสิ่งที่ว่าเกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจนี้มันปกคลุมไว้ แล้วเราไม่สามารถทะลุสิ่งนี้เข้าไปได้ เราถึงว่าทำไม่ได้ตามสมความปรารถนา

นี่ถ้าเป็นปริยัตินี้ก็เป็นปริยัตินี้แล้ว สิ่งนี้เป็นการศึกษาเล่าเรียนจากอุปัชฌาย์มาแล้ว อุปัชฌาย์บวชขึ้นมา ธรรมเนียม ๕ นี้ขาดไม่ได้เลย ถ้าขาดได้ อุปัชฌาย์นั้นจะไม่เป็นอุปัชฌาย์เลย นั่นนะ ทุกคนถึงมีสิทธิ์ใจ เพราะผู้ที่บวชพระมาแล้ว บวชมาเป็นนักบวช เป็นนักต่อสู้เพื่อจะขุคกิเลสออกจากใจ เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจนี้ตั้งเอาไว้ให้ได้ พยายามรื้อค้นสิ่งนี้ ย้อนกลับเข้ามา จับเข้ามา ภายใน จิตนี้ไม่ให้พุ่งออกไปข้างนอก ไม่ให้ไปแบกหามอารมณ์ต่างๆ ไม่ให้ไปแบกหามสิ่งต่างๆ ที่โลกนี้เขาเป็นไปอยู่ เห็นไหม มันจะแบกหาม มันชอบการสิ่งนั้น มันเข้ากันได้กับความรู้สึก สิ่งที่มีความรู้สึกกับโลกนี้มันเข้ากันได้ด้วยความสนิทชินชา มันจะเป็นไปอย่างนั้น รับรู้สิ่งนั้นแล้วก็หมุนเวียนออกไปตามโลกเขา รับรู้สิ่งนั้นก็แบกหามสิ่งนั้นออกไป

แต่ว่าถ้าเราพยายามบังคับเข้ามาให้อยู่ในเกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ มันก็อยู่ในร่างกายของเรา จิตมันก็อยู่กับเรา ถ้าจิตมันอยู่กับเรา มันก็จะมี ความสงบอยู่กับเรา สิ่งที่มีความสงบมันไม่ออกไปพุ่งชาน ไม่ออกไปแบกหามสิ่งที่เป็นพินเป็นไฟเผาใจ ถ้าไม่ออกไปแบกหามสิ่งที่เป็นพินเป็นไฟเผาใจ มันก็สงบตัวลงมา แต่มันต้องใช้สติสัมปชัญญะ สิ่งที่เราจะขุค สิ่งที่เป็นอาวุธต่างๆ เป็นสิ่งที่ว่าเราจะขุคกิเลสออกมา เราต้องหาขึ้นมาแล้วสะสมขึ้นมา

การประพฤติปฏิบัติธรรม ฟังธรรมเพื่อเข้าใจเรื่องของธรรม ธรรมนี้เป็นธรรมโอสถ เป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก เป็นสิ่งที่มียุโดยดั้งเดิม แล้วใครผู้ใดเข้าไปประพฤติปฏิบัติจนรู้แจ้งออกมา นั่นเป็นการขุคกิเลสออกจากใจเป็นขั้นเป็นตอน จะมีความสุขเป็นขั้นเป็นตอน มีความสุขด้วย เป็นบุคคลที่ประเสริฐขึ้นมาในหัวใจของเรา

ในหัวใจของที่มีกิเลสนี้ทำให้บุคคลนั้นเป็นปุถุชน เป็นคนหนาด้วยกิเลส เป็นคนที่มีความทุกข์ยากในเรื่องของความเห็นของตัว ความเห็นของตัวนะ ความทุกข์ของเราคนเดียว ไม่ต้องเอาความทุกข์ของคนอื่นมาแบกหามเลย ความทุกข์ของเรา เราก็ล้างเลสงสัย เราก็ไปปลดเปลื้องความทุกข์ของเราไม่ได้ นั่นนะถึงว่าแบกหามความทุกข์ของตัวก็ทุกข์ยากแสนยาก ยังแบกหามความทุกข์ของคนอื่น แบกหามความทุกข์ของคนทุกๆ ไป

“ทำไมไม่เป็นอย่างที่เราคาดเราหมาย เราไม่ต้องการให้เขาเป็นไปอย่างนั้น ทำไมเขาไม่สมความปรารถนา เขาทำของเขาไม่ได้สมความปรารถนา ไม่สมกับความคิดของเรา” นั่นนะแบกหามเราไม่พอ แบกหามคนอื่นแล้วก็แบกหามโลกไป นั่นนะหัวใจออกไปแบบนั้น มันเป็นเรื่องของโลก

ถ้าเป็นเรื่องของกรรม เห็นไหม กรรมย้อนกลับเข้ามาหมด ทวนกระแสกิเลสนี้แหละ ทวนกระแสความคิดนี้เข้าไป สิ่งที่จะทวนกระแสความคิดเข้าไป ต้องใช้สติสัมปชัญญะด้วยสมบูรณ์ อันสมบูรณ์แบบคือว่าสติเข้ามา ระลึกรู้อยู่ ผู้ที่ปฏิบัติจะรู้ว่าการประพฤติปฏิบัตินี้มันแสนยากขนาดไหน เพราะว่ามันเป็นสิ่งที่ว่าเราควบคุมไม่ได้

เราเคยอยู่ได้อำนาจของเขา อำนาจของเราไม่มี อำนาจของเราไม่เคยต่อสู้กับสิ่งที่ว่าความเคยใจของเรา กิเลสในความเคยใจของเราที่มันจุกจุกระชาความเห็นของเราไป สิ่งนี้มีอำนาจเหนือเรามาตลอด แล้วบังคับบัญชาให้เราหมุนเวียนหมุนตามมาตลอด แล้วมันก็หมุนเวียนหมุนตามมาจนถึงปัจจุบันนี้ นี่หมุนเวียนหมุนตามมานะ สิ่งนี้อยู่ได้อำนาจเขามาตลอดเลย เราเป็นบ่าวของเขามาตลอดเลย เป็นบ่าวของกิเลสนะ ทั้งๆ ที่หัวใจนี้เป็นของเรา เราเป็นเจ้าของหัวใจของเรา ความรู้สึกของเรานี้เป็นเจ้าของว่าเราเป็นเจ้าของ เรารักตัวสงวนตัวมาก เราอยากได้คุณงามความดี เราอยากได้ประพฤติปฏิบัติ อยากได้มีคุณธรรมในหัวใจ

เพราะเราฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ว่ากิเลสความเร่าร้อนในหัวใจนี้มันอ้อเลย อ้อ! ทุกข์จริงๆ เราก็ทุกข์อย่างท้องศีลธรรมเจ้าว่านี่ ถ้าอย่างนั้นแล้วเราจะหาทางออก เรามี เราได้ฟังธรรมเราถึงมีทางออก แล้วเราพยายามจะประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้ออกได้

เราเพิ่งจะเริ่มต้นที่จะแข่งขื่อกับกิเลสในหัวใจของเรา เราจะเริ่มแข่งขื่อกันมา เราจะมีน้ำหนัก มีกำลังขนาดไหนที่เราจะแข่งขื่อกับกิเลสในหัวใจของเราได้ ถึงว่าการประพฤติปฏิบัติมันยากตรงนี้ ยากตรงที่เราไม่เคยแข่งขื่อกับกิเลสของเราเลย เราตามแต่อำนาจของกิเลสที่ขับไล่เราไป เราคิด เราจินตนาการไป เราคิดตามกิเลสไปตลอดเวลา เราไม่เคยแข่งขื่อกับกิเลสของเรา

แล้วเราเริ่มต้น เราจะแข่งขื่อกับกิเลสของเรา แล้วกิเลสกับเรานี้มันไม่ต่อสู้กันหรือ? มันต้องต่อสู้กัน เราถึงต้องมีความตั้งใจ มันจะทุกข์ขนาดไหน เรื่องงานการชำระกิเลสมันเป็นงาน ขึ้นชื่อว่างานแล้วมันเป็นการว่าแบกเหงื่อต่างน้ำทั้งนั้นละ

การหาหมอกันในการทำงาน ความทุกข์ทางโลกเขา ทำงาน เขาทำงานเพื่อประกอบโลก เพื่อให้เป็นเรื่องของโลก เขายังพอใจทำ เพราะเขาคิดว่าอันนั้นเป็นประโยชน์ สิ่งนี้เราก็ทำมา เราเคยทำมาเหมือนกันว่าเป็นเรื่องสิ่งที่อยู่อาศัยของเรา เป็นปัจจัย ๔ เราต้องรักษา เราต้องซ่อมแซม เราก็ทำเป็น ผู้คนทำเป็น คนที่เป็นคนมีชีวิตเห็นเขาทำเราก็ทำได้ สิ่งนี้ทำแทนกันได้

แต่ในเรื่องของหัวใจไม่มีใครทำแทนกันได้เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมตตา มาก เหมือนกับเรารักลูก เรามีลูกมีหลาน เรารักไหม? เรารักลูกรักหลานเรามาก เราอยากให้ลูกหลานเราเป็นคนดี เห็นไหม นี่แบกโลก แบกจริงๆ แล้วมันเป็นอย่างไร ถ้าอยากให้เขาเป็นคนดี เราอยากให้ประสบความสำเร็จไหม? เราอยากจะทำให้เขา...สิ่งที่เขาทำไม่เป็น เราอยากทำให้เขาเป็นเลยนะ แต่มันเป็นไปได้

ลูกหลานเรา เราก็ต้องให้ศึกษาเล่าเรียน ต้องให้เขามีประสบการณ์ชีวิตเพื่อจะดำรงชีวิตอยู่ในโลกให้ได้ เพื่อมีชีวิต เพื่อมีที่ยืนในสังคมโลก นั่นก็เป็นอำนาจวาสนาของเขา เราเพียงแต่ว่าแนะนำวิธีการ เหมือนกันเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนกัน อยากจะรู้สัตว์คน สัตว์ อยากจะแบกออกไป อยากจะพาให้พ้นจากกิเลสให้ทั้งหมดเลย...แต่มันเป็นไปได้ มันเป็นไปได้เพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา

อาหารคือธรรม วางอยู่ตรงหน้าเราแล้วเราไม่เคยเปิดอาหารใส่ปากเลย เราไม่กินของเราเอง เราจะอ้อมไปได้อย่างไร? แล้วเราทำอย่างไรจะให้อ้อมไป มันเป็นไปได้ มันถึงต้องที่เราศึกษาธรรม เราฟังธรรมแล้วเราต้องปฏิบัติธรรม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นเป็นผู้ที่มีความคิด มีโอกาส คนที่สร้างโอกาสให้ตัวเอง คนนั้นเป็นคนที่ประเสริฐ

คนที่สร้างโอกาสให้เรา เราพยายามสร้างโอกาสให้เรา เรายังมีชีวิตอยู่ สิ่งที่มีชีวิตอยู่เป็นสิ่งที่ว่าเป็นโอกาสของเราทั้งหมดเลย ถ้าเราตายไปแล้วนั่นคืออำนาจวาสนาที่เราสะสมมาเป็นของดั้งเดิมไป หมุนเวียนไปตามกระแสโลก นั่นเป็นโอกาสอีกสถานะหนึ่งที่มันจะไปข้างหน้า แต่ในเมื่อยังไม่เป็นไป เราต้องตั้งใจตรงนี้

ถ้าสิ่งนี้เราเสียเวลาของเรา เราต้องตั้งใจของเรา แล้วพยายามทำของเรา เห็นไหม กำหนดพุทโธก็ได้ พุทโธก็ได้ กำหนดใช้ปัญญาไล่ความคิด ต้อนความคิดเข้ามาก็ได้ สิ่งนี้ต้องทำ ถ้าสิ่งนี้ไม่ทำแล้วมันเป็นเรื่องของกิเลส เราศึกษาธรรมมา กิเลสหลอกขนาดไหน มันก็เป็นไปตามเขา นี่กิเลสมันออกตรงนี้ เราถึงต้องปิดล้อมเข้ามา

เราปิดล้อมเข้ามาด้วยการที่ว่าเราไม่คิดตามเขา เราใช้คำบริกรรม เราจะไม่ให้ออกไปตามนั้นเลย ใช้คำบริกรรมเข้ามา สิ่งนี้คือให้เปลี่ยน เปลี่ยนแปลงจากความคิดที่เคยคิดโดยนิสัย เคยคิดโดยความสะดวกสบายของตัวเอง ให้เปลี่ยนเป็นพุทโธ พุทโธ พุทโธ ให้อยู่กับพุทโธ ให้ใช้คำบริกรรมเกาะเกี่ยวกับใจไป

เหมือนกับเด็กหัดเดิน เด็กหัดเดินต้องเกาะเกี่ยวกับสิ่งใด หัดเดินไปก่อน แล้วจะเดินได้ จะก้าวเดินได้ จะวิ่งได้ จะทำได้ เขาจะมีกำลังของเขาขึ้นมา นี่ก็เหมือนกัน ใจจะเป็นกำลังของเราขึ้นมา มันต้องมีสัมมาสมาธิขึ้นมา มันถึงจะเป็นกำลังของใจขึ้นมา ใจนี้อ่อนแอมมาก ยืนขึ้นมาที่ล้มแผละ ยืนขึ้นมาที่ล้มแผละ ตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติดีนะ ตั้งใจจะทำจริงทำจังนะ แล้วก็ล้มลุกคลุกคลานไป ล้มลุกคลุกคลานไปตั้งแต่ยังไม่ทำได้ทำ

สิ่งที่จะประพฤติปฏิบัติยังไม่ทำได้ทำไป ล้มลุกคลุกคลานไปแล้ว แล้วเราจะเอากำลังใจมาจากไหน จะเอาสัมมาสมาธิมาจากไหน สัมมาสมาธินี้เป็นสิ่งที่บ่ออุ้นใจขึ้นมาก่อน สิ่งที่ใจบ่ออุ้นขึ้นมา สิ่งที่คุณที่ว่าเราจะเล่นกีฬา เราจะแข่งกีฬาขนาดไหน เราต้องฝึกซ้อมของเราเพื่อจะเข้าไปแข่งกีฬากับข้าศึก คือกิเลสใจ กีฬาคือการปฏิบัติธรรม

สิ่งที่ปฏิบัติธรรมในหัวใจของเรา เราจะต่อสู้กับกิเลส ธรรมมันจะเจริญขึ้นมาองงามได้ขนาดไหน ธรรมเราจะยืนขึ้นมาได้ขนาดไหน ธรรมจะมีอำนาจขนาดไหนที่จะเข้าไปต่อสู้กับกิเลสนั้น แล้วไม่มีอำนาจเลย กิเลสจ้วงเอา จ้วงเอานะ กิเลสพยายามเล่นกีฬากัน โดนเขาทำคะแนนตลอดไป แล้วจะเอาธรรมมาจากไหนในหัวใจ เอาอะไรไปขุดกิเลสออกมาจากหัวใจ

กิเลสมันจ้วงเอาจนหงายตลอด หงายตลอด เราล้มลุกคลุกคลานนะ การประพฤติปฏิบัติล้มลุกคลุกคลาน เราก็มีความเสียใจอ่อนใจว่า “เราทำไมทำไมไม่ได้อย่างนั้น ทำไมไม่ได้อย่างนั้น” ทำได้ถ้าเรามีความวิริยะ มีความอุตสาหะ มีความจริงใจของเรา สรรพสิ่งทำได้

คนเราเกิดมาในโลกนี้ ทุกคนเกิดมาเดินไม่เป็น...ทำไมเดินเป็นกันหมดล่ะ ทำไมพ่อแม่สอนให้ลูกเดินได้ล่ะ อันนี้ก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่เขาก็ต้องเดิน เห็นไหม ธรรมชาติอันหนึ่งก็จริงอยู่ แต่ธรรมนี่ก็เป็นธรรมที่มีอยู่แล้วโดยดั้งเดิม ก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ธรรมชาติของธรรม แต่ธรรมนี้เหนือธรรมชาติในวิภูฏะ

สิ่งที่เราเวียนตายเวียนเกิดนี้เป็นธรรมชาติในวัฏฏะ แต่ธรรมอันนั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐกว่า มันก็มีอยู่แล้ว ทำไมเราเข้าถึงสิ่งนั้นไม่ได้ นี่มันน่าจะเป็นข้อคิดของใจ ใจเราตั้งสิ่งนี้เป็นข้อคิดขึ้นมาได้ เราจะมีกำลังใจว่าเราต้องทำได้ ในเมื่อเด็กเดินได้ทั้งหมดในโลกที่พ่อแม่ฝึกสอนเดินได้ เว้นไว้แต่คนพิการ เว้นไว้แต่คนที่เบ๊เป็นไข เป็นโรคสิ่งที่เดินไม่ได้ นั้นเว้นไว้

แต่เราจะเป็นอย่างนั้นไหม เราจะเป็นคนส่วนมากที่เดินได้ หรือจะเป็นคนพิการที่เดินไม่ได้ หัวใจจะเดินไปไม่ได้ถ้าไม่มีความสงบของใจเข้ามา ถ้าหัวใจจะเดินไปได้ จะมีความสงบของเราเข้ามา พยายามเข้ามา พยายามมีความอดุสาหะเข้ามา ความตั้งใจของเรา ใจของเราตั้งขึ้นมา กำลังใจมันก็เกิดขึ้น ความเพียรมันก็ตามมา

ถ้ามีความเพียรขึ้นมา มันก็เป็นเราเริ่มต้นประพฤติปฏิบัติตรงตามความจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ ความเพียรชอบ การงานชอบ งานของเรา หน้าที่ของเรา เวลาอยู่วัดอยู่วาแล้ว หน้าที่ของเรามีหน้าที่แค่ประพฤติปฏิบัติธรรมเท่านั้นเลย งานอย่างอื่นนั้นเป็นข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นเครื่องอยู่อาศัย เป็นเรื่องที่ว่าปัจจัยเครื่องอาศัยดำรงชีวิตไปเท่านั้น

แต่งานของเราเป็นงานการชำระกิเลส มันต้องทำงานของเรา อย่างมาเวลาให้มันเสียเปล่าไป โดยที่ที่เราไม่ประพฤติปฏิบัติ ปล่อยให้เวลามันผ่านพ้นไป ผ่านพ้นไป นี่มันจะออกพรรษาอยู่แล้ว นะ เข้าพรรษามา ปุ๊บปั๊บเข้าพรรษามา นี่จะออกพรรษาอยู่แล้ว แล้วเราทำอะไรกันอยู่ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราต้องมีความสุขของใจขึ้นมาสิ ผลของมันต้องเกิดขึ้นมาให้เรามีความสุขในหัวใจบ้าง ถ้ามีความสุขในหัวใจบ้าง นั่นนะเรามีเครื่องมือจะไปชุกกิลเลส ถ้ามีเครื่องมือไปชุกกิลเลส เห็นไหม ความสุขเกิดขึ้นมาเพราะความสงบของใจ เป็นจากปุณฺชนคนหนาไปด้วยกิเลส จะเป็นกัลยาณปุณฺชน

คนที่เห็นกัลยาณปุณฺชน เห็นไหม ผู้ที่มีสายตา ผู้ที่จะมีการรื้อค้นของใจ ถ้าสิ่งที่มีการรื้อค้นของใจ ใจมันจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาได้เพราะเราตั้งตัวขึ้นมาได้ นั่นนะถ้าธรรมแข็งแรง ขึ้นมาในหัวใจ หัวใจจะตั้งตัวได้ แล้วย้อนกลับเข้ามาพิจารณา

สิ่งที่เราจะพิจารณาให้มันเป็นปัญญานะ เป็นปัญญาของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เป็นปัญญาของเรา เป็นสมบัติของเรา ไม่ใช่สมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่สมบัติของครูบาอาจารย์ สมบัติของครูบาอาจารย์นั้นเป็นเทศน์คำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ แต่ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการใคร่ครวญของเรา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการพยายามค้นคว้าให้เห็นสติปัญญา ๔ นั้นเป็นปัญญา

ของเรา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติปัญญาเกิดขึ้นมา เห็นใหม่ นี่คือเครื่องมือใด สิ่งนี้จะขุดกิเลสออกไปจากใจ ขุดออกไปจากใจให้มันพ้นออกไปจากใจ ให้เราเข้าถึงธรรม

ใจนี้ สิ่งทีกิเลสฝังอยู่ในหัวใจ โคนเครื่องมืออันนี้ขุดอยู่ตลอดเวลา พยายามค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา นี่ปัญญาเกิดขึ้นมาแบบนี้ ที่ว่าปัญญาชำระกิเลสๆ เกิดขึ้นมาจากไหน? ปัญญาชำระกิเลสมันก็เกิดขึ้นมาจากผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่สัมผัสลูกกลูกหลาน แล้วก้าวเดินของเราขึ้นมาจนกว่าเราจะก้าวเดินของเราไปได้ สิ่งนี้เราก้าวเดินของเราขึ้นมาได้ มันก็เป็นสมบัติของเรา สมบัติของเรา คนมีสมบัติคนนั้นมีเครื่องอาศัย คนมีสมบัติขึ้นมาในหัวใจมันจะมีความอบอุ่นใจเพราะเรามีสมบัติของเรา เรามีธรรมของเราในหัวใจ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจมีธรรมขึ้นมา มีความสงบขึ้นมา มีความเย็นใจขึ้นมา แล้วใครมันจะมาหลอกใจดวงนั้นได้ ใจดวงนั้นเป็นปัจจัยตั้ง รู้จำเพาะใจดวงนั้นเอง แต่ก่อนเราจะเชื่อไม่เชื่อ เชื่อว่าธรรมมีจริงหรือไม่จริง ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วก็มาตีค่าอยู่ในหัวใจ ลังเลสงสัยไปตลอด สิ่งทีลังเลสงสัยไปเพราะยังเข้าไม่ถึงความสงบ ถ้าจิตนี้เข้าถึงความสงบแล้วความลังเลสงสัยมันจะต้องปล่อยวางไป ปล่อยวางไปเป็นชั้นเป็นตอน เพราะใจมันจะเข้าถึงความสงบ แล้วที่ว่าสิ่งนี้เป็นเครื่องยืนยันกับจิตดวงนั้น

จิตดวงนั้นมีความสงบ มีความรู้สึกในหัวใจว่า นี่เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรมอันนี้ได้ก่อน แต่เราเพิ่งเริ่มได้เครื่องมือ ธรรมรสชนะรสทั้งปวง รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง

นี่ก็เหมือนกัน ความสุขของใจ แม้มีความสุขในหัวใจนะ มันจะชนะรสชาติอย่างอื่นทั้งหมดเลย จิตนี้แบกหามสิ่งต่างๆ นั้น มันแบกหามไปด้วยหน้าที่ ถ้าเป็นหน้าที่ของเรา เราต้องแบกหามเพราะมันเป็นหน้าที่ เป็นภาระของเรา อันนั้นทำไป ถึงเวลาทำต้องทำ เห็นใหม่ ข้อวัตรปฏิบัติถึงต้องทำ

คนเราเกิดมาต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยทั้งนั้น สิ่งทีอาศัย เราหาแล้วอยู่อาศัยไป รีบทำให้มันถึงเวลาทำก็ทำ ทำเสร็จแล้วหมดงานนั้นเราต้องพักงานนั้น เราต้องมาทำงานของเรา งานของเราคืองานการพยายามทำหัวใจขึ้นมา ให้สงบขึ้นมาให้มากขึ้น สงบขึ้นมาให้มากขึ้น รักษาใจของเราให้ได้ ถ้าใจเรารักษาได้ขึ้นมามันจะเป็นเอกกถารมณฺ์ จิตนี้ตั้งมั่น จิตนี้เป็นหนึ่งเดียว จิตนี้เป็นหนึ่ง

เดียว จิตนี้จะทรงตัวได้ตลอดเวลา สิ่งที่ทรงตัวได้ ถ้าเราไม่ใช้งานไป สัมมาสมาธิมันจะต้องเสื่อมสภาพไป สิ่งนี้เรารักษาไว้ขนาดไหนมันก็เป็นความสุข

ผู้ใดคิดสุข สุขในความสงบนั้น ความสงบนั้นต้องแปรสภาพหมด สัพเพ ธมมา อนตตา ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตาแล้วเราหาธรรมมาเพื่ออะไรล่ะ ธรรมนี้เป็นอนัตตา ธรรมนี้เป็นธรรมาวุธ สามารถชำระกิเลสได้ สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วเราต้องสร้างสมขึ้นมา แล้วฝึกฝน เห็นไหม ฝึกฝนเพื่อให้เกิดปัญญาในการรักษา การรักษาใจนี้ ผู้รักษาเป็น อย่างอื่นไม่สำคัญ มันจะแปรสภาพขนาดไหนให้มันแปรสภาพไป เราอยู่กับคำบริกรรม อยู่กับผู้รู้ตลอดเวลา สิ่งที่อยู่กับผู้รู้คือการรักษา การรักษาสัมมาสมาธิคือกำหนดคำบริกรรมไว้ มันจะไปไหนให้มันเป็นไป มันเป็นไปเถิด

แต่ไม่เป็นอย่างนั้น ผู้ที่รักษาไม่เป็น เห็นไหม พอจิตกระเพื่อมเข้าไป ไปคิดตามสิ่งอื่นไปก็ ตามความคิดไป คิดสิ่งนั้นก็ฟุ้งซ่านออกไป สิ่งนั้นก็ฟุ้งต่อไป ต่อไป นั่นนะมันคิดว่าอย่างนั้นคือการรักษาอารมณ์ใจ ทำไมมันเสื่อม จิตนี้เสื่อมขึ้นมา ทำไมถึงเป็นอย่างนั้น พอเสื่อม...มันไม่น่าเสื่อมเลย มันเสื่อมเพราะอะไร เราผิดพลาดเพราะสิ่งใด

นั่นนะ หาเหตุผลไวมันเสื่อมเพราะอะไร หาว่ามันจะมีความผิดตรงไหน ยิ่งหาขนาดไหน ไอ้การหา นั่นคือใจมันฟุ้งซ่าน สิ่งที่ฟุ้งซ่าน สิ่งนี้ไม่เข้าใจก็พยายามหา หาว่ามันโทษ โทษว่า มันเป็นเพราะสิ่งใด ก็วนไปตามความคิด ความคิดมันก็ส่งออกไปข้างนอก นั่นนะมันก็ฟุ้งซ่านขึ้นมา มันไม่ต้องสิ่งนั้น ปล่อยวางทั้งหมด

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องแปรสภาพเป็นธรรมดา” เราต้องย้อนกลับมาที่ความสงบของเรา ย้อนกลับมาที่ผู้รู้ของเรา ย้อนกลับมาที่คำบริกรรมของเรา นี่คือการรักษา ถ้าเรารักษาคำบริกรรมของเราไว้ได้ เราพยายามความผู้รู้ของเราไว้ได้ เราจับตัวผู้รู้ไว้ นั่นนะ ย้อนกลับมาตรงนี้

แต่ในการประพฤติปฏิบัตินี้มันต้องสร้างสม มันต้องใช้กำลังงาน ต้องใช้สติสัมปชัญญะตลอดเวลา มันต้องจดจ่อตลอดเวลาไป การจดจ่อต่อเนื่องของเรามันก็จะเป็ธรรม ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะจดจ่อต่อเนื่องกันอยู่ อันนั้นคือการปฏิบัติธรรม ถ้าเราไม่ได้จดจ่อ...มันก็วนออกไปข้างนอก สิ่งที่วนออกไปข้างนอก นั่นนะมันเสื่อม แล้วมันไม่ใช่ปัญญาในการชำระกิเลส มันเป็น

ปัญญาในการรักษาความสงบของใจ สิ่งที่เป็นปัญญาคือการใคร่ครวญ คือการสงวนรักษา รักษาใจไว้เฉยๆ รักษาใจไว้ให้เป็นเอกัคคตารมณ์ รักษาใจไว้ให้เป็นหนึ่ง

สิ่งที่เป็นหนึ่งแล้วเราต้องพลิกขึ้นมา ถ้าเราพลิกขึ้นมา เราค้นคว้าหากาย หาเวทนา หาจิตหาธรรม ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ เราจับต้องแล้ว เราพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจมาตั้งแต่ต้น จิตมันถึงสงบเข้ามา อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง แล้วเราต้องสาวต่อเข้าไป

นั่นะกายนอก ภายใน กายนอก หมายถึงใจเราพิจารณาจากภายนอกเข้ามา มันสลดสังเวช มันก็ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา จนจิตมันสงบขึ้นมา จนเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา สงบเข้ามาแล้วมันก็ต้องย้อนกลับมาพิจารณากายซ้ำ ถ้าพิจารณากายซ้ำเป็นภายใน กายนอก และภายในนี้มันสืบทอดกัน แต่มันเป็นเพราะความประมาท เพราะเป็นความมก่ง่ายของเรา

ถ้าเรามก่ง่ายขึ้นมา เราเห็นกายนอกขึ้นมา เราพิจารณาเข้ามาแล้วมันปล่อยวางเข้ามา เราจะเข้าใจว่าสิ่งนั้นเราเป็นการพิจารณาเข้ามาแล้วมันว่าง มันว่าง มันว่างอย่างไรเราไม่ได้ขุดกิเลสเลย มันเป็นความพิจารณาเข้ามาเพื่อให้มันสลดสังเวช สลดสังเวชไม่ให้ไปแบกหามสิ่งที่เป็นภายนอกเข้ามา สิ่งที่เป็นภายนอก เห็นไหม กายนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย เราถนอมรักษากายขนาดไหน ถนอมรักษาสิ่งที่มันแปรสภาพ เราไม่ได้ถนอมรักษาหัวใจ สิ่งที่เป็นหัวใจ เห็นไหม รักษากายขนาดไหน กายนี้ก็ต้องแตกสลายไปโดยธรรมชาติของมัน แต่หัวใจไม่เคยแตกสลาย

สิ่งที่ไม่เคยแตกสลาย มันเพียงแต่มันมีกรรมแล้วกรรมนี้พาเกิดพาทายไป สิ่งที่กรรมในหัวใจนี้พาเกิดพาทายหมุนเวียนไปในวัฏฏะ เราไม่ได้รักษาสิ่งนี้ไง ถ้าเรารักษาใจของเรา ใจมันต้องสงบขึ้นมา รักษาใจด้วยเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันเป็นสิ่งที่เป็นภายนอก สิ่งที่เป็นภายนอกคือการทำให้สงบเข้ามา แต่พิจารณาซ้ำเข้าไปแล้วพอจิตมันสงบเข้ามา ยกขึ้นมาเห็นจากความสงบของใจ จากสัมมาสมาธิที่มันสงบขึ้นมานี้ มันเห็นกายขึ้นมา เห็นกายสิ่งนี้มันไปเห็นกายจากภายใน เห็นกายจากตาธรรม เห็นกายจากนิมิตใจ

สิ่งที่เป็นนิมิต นิมิตขึ้นมา คือเป็นภาพของร่างกายขึ้นมา เห็นจากภายใน มันจะสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนหัวใจเพราะสิ่งที่เป็นสิ่งทีกลีสอยู่ในหัวใจ มันอยู่ในหัวใจ แล้วมันพาให้จิตนี้ตายเกิด ตายเกิดมาจากไม่มีต้น ไม่มีปลายเลย แล้วไม่มีใครเคยเห็นหน้ามัน

สิ่งที่เป็นสิ่งลึกลับในหัวใจนะ มันจะลึกลับปกคลุมอยู่ในหัวใจ แล้วไม่มีใครเคยเห็นหน้ามันเลย แต่พอเราทำความสงบเข้ามา แล้วยกขึ้นเห็นกายได้ มันจะสลดสังเวช สิ่งที่สลดสังเวช มันสะท้อนหัวใจ ขนพองสยองเกล้าเพราะมันเห็นหน้าของกิเลสแล้วไง ถ้าได้เห็นหน้าของกิเลสแล้วงานมันจะเกิดตรงนี้ งานการวิปัสสนา งานการชุกกิลีสออกจากใจ

สิ่งที่จะชุกกิลีสออกจากใจ เพราะกิเลสนี้มันอาศัยธาตุขันธ์นี้เป็นเครื่องอยู่ อาศัยธาตุขันธ์นี้ อยู่แล้วไม่เคยถนอม ไม่เคยเห็นใจสิ่งที่อยู่ที่อาศัยเลย ทำให้หัวใจนี้มีความทุกข์มีความยากไปตลอด อยู่ในหัวใจก็แล้วแต่ แล้วยังทำให้ใจนี้ทุกข์ยาก นั่นนะแล้วปัญญาหมุนเข้ามา ปัญญาของเราพิจารณาตั้งขึ้นมาให้ได้ ตั้งกายขึ้นมาแล้วดูสภาวะความเป็นไป สภาวะความเป็นไปมันจะหลุดมือเราไป มันจะตั้งไว้ไม่ได้เพราะไม่เคยทำ

สิ่งที่ไม่เคยทำนี้มันจะพลัดพรากออกไปจากอำนาจของธรรมตลอดไป มันจะพลัดพรากนั่นนะ กิเลสมันขับไส ถ้าทำได้มันเห็นกายแล้วมันจะมีความสุข มีความพอใจ พอสุขเข้ามา เราก็อยู่กับความสุขอันนั้น ถ้ายกขึ้นวิปัสสนาเข้าไปอีก ยกออกไปถ้าเห็นภาพนั้น พยายามพิจารณาเข้าไป นั่นคือการพิจารณากาย

การพิจารณากาย พิจารณาที่ว่าสิ่งนี้มันต้องแปรสภาพ สิ่งนี้แปรสภาพออกไป แปรสภาพออกไป กำลังมันพอ มันจะเป็นไตรลักษณ์ไง เห็นไตรลักษณ์ เห็นพระไตรลักษณ์ คือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา แล้วเห็นจากตาดวงนั้นไง เห็นจากใจของเรา

ใจของเรานี้มันไม่เข้าใจ ใจของเรานั้นโง่ โง่เพราะกิเลสมันฉลาดกว่าใจ กิเลสมันฉลาดกว่ามันก็ขับเคลื่อนให้ใจนี้ผูกพันไปกับในร่างกายนี้ ยึดมันถือมันสิ่งนี้เป็นเรา สิ่งที่เป็นเรา คิดว่าจะเป็นอย่างอาศัยด้วยกันให้มีความสุขนะ เราเกิดขึ้นมาแล้วกายกับใจควรจะอยู่อาศัยด้วยกัน แล้วรักษากันตลอดไป...มันไม่เป็นไปตามความเป็นจริงหรอก มันต้องเสื่อมสภาพไป มันต้องเจ็บไข้ได้ป่วยโดยธรรมชาติของมัน

สิ่งที่เรารักษาขนาดไหน มันจะไม่เชื่อเรื่องของเราปรารถนาให้เป็นไป นั่นนะ สิ่งที่ไม่เป็นไป มันถึงเป็นสิ่งที่ฟังไม่ได้ สิ่งที่ยังไม่ได้มันก็เป็นสิ่งที่ว่าเป็นสิ่งสมมุติใช้ไหม แล้วเราจับต้องสิ่งสมมุติ จับต้องสิ่งที่ฟังไม่ได้เลย แล้วมันจะเอาความสุขมาจากไหน? มันไม่เป็นความสุข มันเหมือนการหลอกกัน หลอกให้เราตามสิ่งนี้ไปจนกว่าหมดอายุขัย เราก็หมดโอกาส

ถ้าเราย้อนกลับเข้ามา เราวิปัสสนาได้ สิ่งนี้เราวิปัสสนาขึ้นมา มันเป็นปัญญาของเรา สอนใจให้ฉลาด ใจมันจะฉลาดขึ้นมาว่าเห็นโทษของกายนี้ เห็นโทษของการยึดมั่นถือมั่น ยึดมั่นถือมั่นเพราะความไม่เข้าใจ นั่นนะปัญญามันก็ขุดตลอดไป ขุดตลอดไป ขุดจนกว่าใจนี้จะเข้าใจ ใจนี้เข้าใจเห็นตามความเป็นจริงแล้วมันจะปล่อยสิ่งนี้ออกไป ขาดออกไปจากใจ

ถ้ามันขาดออกไปจากใจ นั่นคือการขุคกิเลสออกไปจากใจส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งในหัวใจนะ ในหัวใจเราขุดออกไป แต่มันมีส่วนว่าเป็นส่วนตื้นๆ เราขุดส่วนตื้นๆ แล้วเราก็ต้องขุดให้มันลึก เข้าไป ลึกเข้าไป เห็นใหม่ สิ่งที่เราจะขุดลึกเข้าไป มันก็ต้องใช้ธรรมที่เราสร้างสมขึ้นมา

สิ่งที่เป็นธรรมมาวุธ อาวุธที่เราจะต่อสู้ประหัตประหารกับกิเลส เราต้องสร้างสมขึ้นมา สิ่งที่เราสร้างสมขึ้นมา เราสร้างความสะดวกของเราขึ้นมาอีก สิ่งที่เป็นความสะดวกเพื่อจะขุดต่อไป ขุคกิเลส ออกจากใจนี้เป็นงานอันประเสริฐ งานอันประเสริฐที่เราสร้างสมขึ้นมา เราทำของเราได้ พอเราทำของเราได้มันก็เป็นประโยชน์ของใจดวงนั้น มันเป็นเครื่องยืนยัน ยืนยันจากใจดวงนั้น

จากศรัทธาเป็นอจลศรัทธา ศรัทธาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราได้ที่ฟังแล้ว ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนหนึ่ง เราทำของเราในหัวใจนี้เป็นส่วนหนึ่ง สิ่งนี้เป็นที่ฟังของใจ ใจมีพยานเป็นเครื่องยืนยัน แล้วมันก็พยายามต่อสู้ มีความมุมานะ มีความรื่นเริง มีความอาหาญในธรรมไง สิ่งนี้อาหาญในธรรม แต่มันก็มีความทุกข์ ทุกข์เพราะว่ากิเลสสิ่งที่เหนือกว่ามันพยายามผลักไส ผลักไสไม่ให้เราเข้าไปต่อสู้กับมัน ผลักไสให้เราอยู่ในความเห็นของเรา

ความเห็นของใจดวงนั้นมันจะหมุนเวียนออกไปติดสิ่งต่างๆ ติดสิ่งที่ว่ามันมีอำนาจเหนือกว่า เห็นใหม่ มันปลดปล่อยสิ่งที่หยาบได้จริงอยู่ แต่สิ่งที่ละเอียดกว่ามันก็หลอกลวงไป หลอกลวงไปในสถานะนั้น สถานะเดิม สถานะเดิมเพราะมันผลอไปไง สิ่งที่ดีมันไม่สมบูรณ์ มีสติสัมปชัญญะแต่สติไม่สมบูรณ์เพราะจิตมันเคลื่อนออกไป จิตมันเคลื่อนออกไป กิเลสมันก็เคลื่อนตามจิตนั้นออกมา นั่นนะ จำต้องสิ่งนี้ได้ ถ้าจำต้องสิ่งนี้ได้ มันก็จะเป็นความสะดวกเข้ามา สงบเข้าไปเพื่อจะจับต้องสิ่งนี้

ถ้าจำต้องสิ่งนี้ไม่ได้ มันเป็นความคิดออกไป เป็นความคิดไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น “น่าจะเป็นอย่างนั้น น่าจะเป็นอย่างนั้น” ทำอย่างนี้ทำให้ฟุ้งซ่าน ประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่นี้แหละ แต่

ธรรมนี้ทำให้จิตหมุนออกไป หมุนออกไปสิ่งที่รับรู้ต่างๆ แล้วก็เคลื่อนออกไป เคลื่อนออกไป มันส่งออกไป จิตนี้ส่งออกไป จิตนี้ต้องทำความสงบเข้ามาของใจ

พอใจสงบเข้ามา มันจับต้องเรื่องสติปัญญา ๔ ได้แล้วมันถึงจะเป็นงาน ถ้าจับสติปัญญา ๔ ไม่ได้ มันไม่เป็นงาน มันไม่มีเป้าหมาย เหมือนนักกีฬา ถ้าอยู่ในเวที อยู่ในสนามกีฬา เขาแข่งกีฬา กัน ตั้งแต่เริ่มเวลาแข่งขันนั้นเป็นเวลาของเขา แต่อยู่นอกสนามนั้นมันไม่ใช่เวลาแข่งขันใช่ไหม มันเป็นเวลาที่เป็นเวลา นอกจากหมดเวลาการแข่งขัน อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราพยายามจับกาย เวทนา จิต ธรรมได้ เราก็จะหาสนาม หาชัยภูมิในการต่อสู้กับกิเลสได้ ถ้าเราจับจิตไม่ได้ มันก็เหมือนกับเราฝึกซ้อม เราฝึกซ้อมกีฬาของเราอยู่ เราเล่นกีฬาสิ่งใดก็แล้วแต่ เราฝึกซ้อมอยู่ มันไม่ใช่การแข่งขัน

นี่เหมือนกัน เราพยายามสะสมใจของเราขึ้นมา สะสมขึ้นมาเพื่อจะให้มันกำลังขึ้นมาให้เป็นนักกีฬาขึ้นมาให้ได้ แล้วมีโอกาสได้เข้าไปแข่งขัน ถ้ามีโอกาสได้ไปแข่งขัน คือจับต้องสิ่งที่ป็นกายเข้ามา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันลอกได้แล้วลอกได้อีก จะลอกได้ขนาดไหน มันยิ่งลอกเข้าไปใจมันยิ่งหดเข้ามา สิ่งที่มันหดเข้ามา เห็นใหม่ กายนอกเป็นกายนอก ภายในเป็นภายใน ภายในกายเป็นภายในกาย กายของจิตเป็นกายของจิต พิจารณากายซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ทั้งพิจารณากายแล้วมันปล่อยวางก็จริงอยู่ กายนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย รู้ตามความเป็นจริง แต่มันก็ติดในอุปาทาน เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นอุปาทานในเรื่องของใจ ใจนี้ติดอุปาทานในเรื่องของใจ ถ้าเราจับกายได้ พิจารณาเข้าไปนี้ มันจะเริ่มแปรสภาพ จับกายเป็นคินสู่สภาวะเดิมของเขา น้ำต้องกลับกลายเป็นน้ำ ดินต้องกลับกลายเป็นดิน สิ่งที่กลับคินสภาวะเขา แต่ทำไมมาเป็นมนุษย์ได้ละ ดิน น้ำ ลม ไฟ ทำไมมาเป็นเรา ธาตุทำไมมาเป็นเราได้? เป็นเราได้เพราะมันเป็นเรื่องของวิภูวน เป็นเรื่องของกรรม

สิ่งที่กรรมนี้สะสมให้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ ในการเกิดเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ จากไข่ของแม่ แค่ฟองเดียวกับเชื้อของพ่อที่ผสมกัน แล้วออกมาเป็นเราได้ พอเป็นเราได้ มันเจริญเติบโตมาด้วยสิ่งใด แล้วมันจะต้องตายไปข้างหน้ามันเป็นเพราะสิ่งใด แล้วมันเป็นไปสภาวะเป็นความเป็นจริงนั้นใหม่

เวลาคนตายไปแล้ว น้ำก็เป็นน้ำ ดินก็เป็นดิน ลมก็เป็นลม ไฟก็เป็นไฟ แต่เราไม่เห็นตามความเป็นจริง เราไม่เห็นตามสภาวะธรรม เราคาดเราหมาย พอเราคาดเราหมาย มันก็ไม่สมกับความ

เป็นจริง ไม่สมกับความจริงมันก็วนออกไป “มันจะเป็นไปได้ไหมหนอ มันจะเป็นไปได้ไหมหนอ” นี้ความลึงเลงสัย

เราตัดวิจิกิจจออกไปได้แล้วจากการที่เราพิจารณากายช้ำขาดออกมา นั่นไม่สงสัยในธรรม แต่กิเลสมันพาสงสัยในธรรม ในการจะก้าวเดินต่อไป สิ่งที่กำลังก้าวเดินต่อไป นี้กิเลสพาสงสัย เราถึงไม่สามารถทะลุทะลวงชุกกิเลสออกไปจากใจได้หมดสิ้นไป กิเลสอย่างละเอียดอยู่มันก็ปกป้องตัวมันเองอยู่ในหัวใจนั้น นั่นนะ สิ่งนี้ที่ว่าสงสัย สงสัยในธรรมะที่ว่าสูงกว่านั้น แต่สิ่งที่เข้าใจแล้วก็เป็นสิ่งที่เข้าใจแล้วอยู่ในหัวใจของเรา แต่สิ่งที่สูงกว่า เราจะต่อสู้กับสิ่งนั้นต่างหาก เราถึงต้องพยายามย้อนกลับมา ย้อนกลับมา ทวนกระแสกลับมาให้ใจมันสงบให้ได้ ย้อนกลับมาความสงบของใจ ทำความสงบของใจ

ต้องมีความสงบของใจตลอดไป ถ้ามีความสงบของใจขึ้นมา มันจะเป็นมรรคตลอด ถ้าไม่มีความสงบของใจ หมุนออกไปขนาดไหน มันไม่เป็นมรรค ๑ มันไม่มีเวทีที่จะต่อสู้ ๑ มันไม่มีสนามชุกกิเลสออกจากใจ ถ้าไม่มีสนามชุกแล้ว เราก็ชุกพื้นที่ที่ว่าไม่ใช่หน้าที่ของเรา ไม่ใช่หน้าที่ของใจดวงนั้น

กิเลสมันอยู่ที่ใจ ใจอยู่ในร่างกาย ชุกกิเลสก็ชุกกับกายกับใจนี้ แต่ต้องชุกในกายกับใจของเรา ไม่ใช่ไปชุกกับกายกับใจของคนอื่นที่หมุนออกไปข้างนอก สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่คาดหมาย สิ่งที่เป็นเป้าหมาย เป็นการเทียบเคียง

ความเทียบเคียงในปัญญานั้น เวลาเทียบเคียงนั้นเป็นส่วนหนึ่ง แต่ในเมื่อเรายังจับต้องสิ่งไม่ได้ มันจะเทียบเคียงกับสิ่งใด? ย้อนกลับมา ย้อนกลับมาจนจับกายได้ จับจิตได้ นั่นค่อยวิปัสสนา เป็นวิปัสสนาออกไป นั่นนะเป็นงานของเรา เป็นเครื่องมือของเราที่จะชุกกิเลสออกจากใจ

ถ้าชุกกิเลสออกไปจากใจ ใช้ปัญญาอย่างเดียว ปัญญาพิจารณาแยกแยะออกไป แต่ปัญญานี้ต้องมีสัมมาสมาธิหนุนหลังตลอดนะ ถ้าปัญญานี้ไม่มีสมาธิหนุนหลังอยู่นั้น มันจะทำให้กำลังไม่มี กำลังไม่มีแล้วจะเป็นปัญญา สิ่งที่เป็นปัญญานี้เป็นเรื่องของโลก เรื่องของโลกคือเรื่องของกิเลส

กิเลสมีส่วนไง ถ้ากิเลสมีส่วนนั้น กิเลสก็ทำให้งานนี้ไม่มัชฌิมาปฎิปปทา สิ่งที่ไม่มัชฌิมาปฎิปปทา เห็นไหม ไม่สมควรแก่งาน สิ่งที่ไม่สมควร ถ้าไม่มัชฌิมาไม่สมควรแล้วมันจะชุก

กิลีสได้ใหม่ เพราะกิลีส สิ่งนี้กิลีสพาใช้ เราถึงต้องทำความสงบ เราถึงต้องใช้ปัญญาในการใคร่ครวญ ต้องฉลาดในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราไม่ฉลาดในการประพฤติปฏิบัติ เราจะเป็นข้าของกิลีสให้กิลีสข่มขืนแล้วเราจะต้องเป็นข้าของเขา...ทำ ทำด้วยความมูมานะ ทำด้วยความอวดสาเหของเรา แล้วอวดสาเหของเราที่ไปบูชากิลีสซะ ไม่บูชาธรรม ถ้าบูชาธรรมนี้ ธรรมจะเจริญงอกงามขึ้นมา ถ้าธรรมเจริญงอกงามขึ้นมาในหัวใจ ปัญญามันเกิดขึ้นมา เราบูชาธรรม เราต้องพยายาม

ธรรม เห็นใหม่ ธรรมรส รสของธรรมจิตสนิท รสของกิลีสนี้เป็นรสชาติเผ็ดร้อน สิ่งที่เผ็ดร้อนมันเข้ากับความสุขใจ ใจมันชอบรสชาติที่เผ็ดร้อน มันจะชอบเรื่องของกิลีส แล้วปัญญาจะหมุนออกไปทางนั้น สิ่งนั้นถ้าหมุนออกไปแล้วมันจะพาออกไปข้างนอก เราต้องย้อนกลับเข้ามา

ถ้าบูชาธรรม เห็นใหม่ ธรรมรสชาติจิตสนิท เป็นรสของมีคุณค่าทางอาหารในร่างกายนั้น สิ่งที่เราเห็นนั้นได้ค้ำกินธรรมสิ่งนี้ มันจะมีความสงบร่มเย็นขึ้นมาในหัวใจ เราถึงต้องใช้คำบริกรรม คำบริกรรมนี้ต้องแนบไปกับใจตลอด ถ้ามันพุ่งชานออกไป มันต้องการงานมาก กิลีสมันจะหลอกใจว่า “สิ่งนี้เป็นงาน ปัญญาของเราจะชำระกิลีส เราจะขุดกิลีสออกจากใจให้ได้ เราต้องขุดด้วยปัญญาอันนี้ไง”...ขุดไปเถิด ขุดจนฟันเพื่อน ขุดจนไม่สามารถเข้าใจได้ มันเป็นเรื่องของกิลีสพาออกไป นั่นคือกิลีสหลอก...ย้อนกลับ ย้อนกลับทำความสงบของเราเข้ามา ทำความสงบของเราเข้ามา มันจะรู้ตัวหรือ รู้ตัวต่อเมื่อทำแล้วไม่สมความปรารถนา ทำแล้วมีแต่ความร่ำร้อน ร่ำร้อนตลอดไป

ประพฤติปฏิบัติธรรมต้องมีความสุข มีความร่มเย็นสิ สิ่งที่ร่มเย็นเกิดขึ้นมาจากไหน? สิ่งที่ร่มเย็นเกิดขึ้นมาจากใจที่สงบ สิ่งที่ร่มเย็นเกิดขึ้นมาจากผลของธรรม รสจิตสนิทในหัวใจนั้นมีคุณธรรมในหัวใจ สิ่งที่เป็นธรรมในหัวใจแล้วมันจะมีความสงบ...ย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ปล่อยวางสิ่งนั้นให้ได้ ปล่อยวางเรื่องของใจที่มันคิดโดยธรรมชาติของมัน แล้วกำหนดพุทโธ มันปล่อยวางหมด แล้วมันจะสงบ มันจะร่มเย็นของมัน

ร่มเย็นของมันเพราะอำนาจของสติ อำนาจของธรรม อำนาจของธรรมควบคุมแล้วมันจะสงบได้ พอสงบได้ นี่กำลังเกิด เกิดขึ้นมาก็พิจารณาย้อนกลับ จับขึ้นมาแล้วใช้ปัญญาใคร่ครวญ ใคร่ครวญ คุณิ่งนี้ไป สิ่งนี้เป็นธรรมชาติของเขา ต้องแปรสภาพโดยเด็ดขาด ต้องแปรสภาพไปโดยธรรมชาติของเขาโดยเด็ดขาด แต่! แต่มันแปรสภาพโดยสถานะที่ละเอียดกว่าไฉน

สิ่งที่หยาบเราเห็นด้วยกำลังของเราส่วนหนึ่ง แต่สิ่งที่ละเอียดกว่านี้ มันต้องใช้กำลังที่เหนือกว่า มันแปรสภาพ แต่มันแปรสภาพด้วยความละเอียดอ่อนของมัน มันละเอียดอ่อนขนาดไหนมันก็แปรสภาพออกไป นั่นนะ ถ้าเราใคร่ครวญสิ่งนี้ พยายามพิจารณาสิ่งนี้ มันเห็นสิ่งนี้แล้ว มันจะปล่อยวางเข้ามา ความปล่อยวางขึ้นมานั้น นั่นนะธรรมมันเริ่มเจริญออกมาขึ้นมาในหัวใจ ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามาจนถึงที่สุด ถึงที่สุดแล้วมันต้องชำระขาดออกไปจากใจ

ใจกับกายนี้จะแยกออกจากกันโดยสมบูรณ์ โดยอำนาจของธรรม โดยการหลุดออกไปจากใจ นี่ขุดให้กายนี้หลุดออกไปจากใจโดยสถานะที่ว่าไม่กลับมาต่อกันได้อีกเลย ต่างคนต่างอยู่ตลอดไป เพราะมันสมุจเฉทปหานขาดออกไปจากใจแล้ว นั่นนะการขุดต้องขุดอย่างนี้ ขุดด้วยปัญญาที่มีสัมมาสมาธิพร้อมไป แล้วมันจะมีความสุขมาก

สิ่งที่มีความสุข เห็นใหม่ เวลาทุกข์ก็ทุกข์แสนเชียวในหัวใจ การเกิดการตายนี้ก็เป็นส่วนหนึ่ง การประพฤติปฏิบัตินี้ก็ท่วมทั้งชีวิตส่วนหนึ่ง เอาชีวิตนี้เข้าแลก แลกกับผลของเรา แลกกับผลของการประพฤติปฏิบัติมาเพื่อจะให้พ้นนะ นี่เอาชีวิตนี้เข้าแลก แลกแล้วชีวิตนี้จะเป็นชีวิตที่ประเสริฐ จะพ้นจากอำนาจที่ควบคุมใจของเรา

อำนาจที่ควบคุมใจ มันควบคุมให้ใจนี้ไปเกิดไปตายโดยกระแสของกรรม กรรมนี้จะควบคุมไป ชีวิตนี้ก็ต้องหมุนไปตามแต่อำนาจของกรรม กับชีวิตที่ประเสริฐที่จะพ้นออกมาจากกิเลส มันมีสิ่งที่มีคุณค่าที่เราควรจะมีใจในการประพฤติปฏิบัติ มันถึงมีกำลังใจขึ้นมาไง กำลังใจมันเกิดแล้วมันก็สลายตัวไป มันเกิดแล้วมันก็อ่อนไปเป็นครั้งเป็นคราว

สติก็เหมือนกัน ธรรมเกิดดับ เกิดดับในหัวใจ มันไม่เกิดแล้วทรงตัวตลอดไป แต่กิเลสมันมีอยู่ตลอดไป กิเลสในหัวใจมันฝังใจแล้วมันมีอยู่แล้วมันต้องมีอยู่ อำนาจของธรรมเหนือกว่าแล้ว มันก็จะสงบตัวเงียบอยู่แค่นั้นเอง เพียงแต่หลบตัวเพราะธรรมมีอำนาจเหนือกว่า

แต่พอธรรมเสื่อม พอธรรมไม่มีอำนาจเหนือกว่า มันก็ต้องออกหาเหยื่อโดยธรรมชาติของเขา ออกหาเหยื่อหาอาหารของเขา ถ้ามันออก กิเลสออกหาเหยื่อนี้ ออกหาอาหารของเขา ก็สร้างความทุกข์ให้หัวใจ เพราะมันต้องการในสิ่งที่ว่ามันต้องการของมันตามธรรมชาติของมัน แต่สิ่งที่มันต้องการนั้นมันก็ต้องไม่สมกับธรรมใจ

ธรรมนี้ต้องการความสงบของใจ ต้องการความชนะของใจ ต้องสมุจเฉตพหุทาน ต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญของมันขึ้นมา นั่นเป็นอำนาจ เป็นเรื่องของธรรม แต่เรื่องของกิเลสนั้นเป็นความมั่งง่าย เป็นความฟุ้งเพื่อห่อเหิม เป็นความทำให้ใจฟุ้งขึ้นมา เห็นใหม่ มันเป็นเรื่องฝ่ายตรงข้าม กิเลสกับธรรมนี้เป็นข้าศึกต่อกัน เป็นสิ่งที่ตรงข้าม เป็นการค้ำงักกันมาตลอดเวลา

แล้วถ้าธรรมเราเจริญขึ้นมา เราประมาทขึ้นไป เราผลอไป มันอยู่ในหัวใจนั่นนะ มันก็ทำให้เราเชื่อมมัน แล้วไปกับสิ่งนั้น คิดสิ่งนั้นไป มันจะมีความว่างขนาดไหน กิเลสอย่างละเอียดมันต้องทำให้ใจคิดพันไป ถ้าคิดพันไป มันจะทำให้เราติดพันกับโลกเขาไป สิ่งที่เกิดพันกับโลก มันก็ยังอยู่ในโลก ใจนี้ยังต้องเกิดต้องตายตามกระแสของโลก ทั่วๆ ที่ว่ามันมีธรรมอยู่ในหัวใจนี้แล้ว แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราไม่ประมาทขึ้นมา เราต้องพยายามค้นคว้าไฉน

การหา การค้นคว้าหาสนามของนักกีฬา อันนี้ยิ่งละเอียดเข้าไปใหญ่ การหาต้องหายากขึ้นไป มันก็ต้องใช้กำลังของความละเอียดอ่อนเข้ามา ต้องใช้ความละเอียดอ่อน ต้องใช้ความวิริยอุตสาหะขึ้นมา สิ่งนั้นจะเป็นงานขึ้นมา สิ่งที่เป็นงาน เห็นใหม่ งานของเรา งานในการชำระกิเลส มันต้องพยายามค้นคว้าจากภายใน ปัญญาเรามันส่งเสริมของเราขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา

มันละเอียดอ่อนมากนะ จากปัญญาภายนอก จากโลกียปัญญา สิ่งที่เป็นโลกียปัญญา เราปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นภาวนามยปัญญา แต่ภาวนามยปัญญาขึ้นมามันก็เป็นมรรค ๔ ผล ๔ มรรคขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓ ขั้นที่ ๔ นี้ความละเอียดอ่อนของมัน มันจะละเอียดอ่อนของมัน ยกระดับของมันขึ้นไป

ถ้าใจยกระดับขึ้นมา มันจะเป็นประโยชน์ เป็นการทำงานของเรามา มันจะย้อนกลับเข้ามา ความเพียรจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา ทวนกระแสตลอด ทวนกระแสแล้วว่าปลดปล่อย ปลดเรื่องของความผูกมัดของใจ ถ้าสิ่งนี้ผูกมัด ความพยายามของใจ มันขับไสให้เราจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ แต่ในเมื่อใจมันปลดปล่อยสิ่งนี้ออกไป เหมือนแหวกจอกแหนง แหวกจอกแหนงออกไป มันต้องเห็นน้ำ อันนี้แห่การปกคลุมของกิเลสในหัวใจขึ้นมา มันต้องจับต้องตัวกิเลสได้ กิเลสมันตัวพยายามพลิกแพลงไม่ให้จับต้องมันได้

สิ่งที่จับต้องสิ่งนี้ได้ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ การจับต้องได้จะเป็นอสุภะขึ้นมา กายนี้ ทั่วๆ ที่ว่า กายกับจิตแยกออกจากกัน แต่จิตนี้มันยังเหนียวรั้งเรื่องของร่างกายไว้ จนจับกายนี้เป็นความยึดมั่น เป็นนามธรรมของใจนั้น ถ้าเราพิจารณาเข้าไปนี่มันจะเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะเพราะมันเป็นสิ่ง

ที่ว่าธรรมชาติของเขา เป็นอสุภะโดยธรรมชาติของเขา เพราะมันต้องแปรสภาพ มันต้องเปื่อยเน่าไป มันต้องตายไป สภาวะของร่างกายนี้ไม่คงที่แน่นอน สิ่งที่คงที่อยู่นี้เพราะเรื่องของกรรม เรื่องของกาลเวลารักษาไว้ ในเมื่อเรายังไม่ตายมันรักษาไว้

ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้เป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะนะ ถ้าพิจารณาไป มันเห็นอสุภะขึ้นมา มันก็ต้องปล่อยวางอสุภะนั้น แต่มันไม่เห็นอสุภะสิ เพราะอสุภะมันต่อต้านใจ กิเลสมันต่อต้าน มันจะเห็นเป็นคุณงามความดี เห็นเป็นความพอใจ ใจจะเชื่อกับสิ่งนี้แล้วโดนสิ่งนี้หลอกไป “ความหลอก” เห็นไหม กิเลสมันพลิกแพลง เราจะชุกกิเลสออกจากใจ กิเลสมันจะชุกเราไม่ให้เราประพฤติปฏิบัติ กิเลสมันจะชุกเราให้มรรคเราไม่สมควร ให้มรรคเราไม่สมควรกัน มันจะพลิกแพลง มันต่อต้านตลอดไป อำนาจของกิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา มันอยู่สิ่งที่ว่ามันอยู่ในใจของเรา มันเชื่ออย่างไร

เราคิดขึ้นมา เราเชื่อเราตลอดนะ ปัญญาที่มันเกิดขึ้นมาก็เกิดจากความคิดของเราขึ้นมา มันอยู่ใกล้เคียงกัน ใกล้เคียงกับหัวใจ มันคิดพันกันไปแล้วมันคิดขึ้นมา มันพลิกแพลงของมันขึ้นมา พลิกแพลงให้เป็นฝ่ายทอดยว่า “สิ่งนี้สมควรแล้ว สมควรแล้ว”...มันจะสมควรได้อย่างไรในเมื่อมันไม่สมมุจเจตปหาน มันสมมุจเจตปหานมันต้องชำระขาดออกไปจากใจ มันไม่สมควรหรอก ถ้าไม่สมควรนะ มันโดนหลอกไป เราไม่เข้าใจ เราก็ก้มลูกคลุกคลานไป ล้มลูกคลุกคลานไปกับความเชื่อนั้น ความเชื่อกิเลสมันหลอกแล้วเราก็ตามกิเลสไป กิเลสจะพาให้เราพ้นออกไปจากตำแหน่งหน้าที่การงานของเรา ให้ไปทำงานอย่างอื่นแทนใจ ให้ผลักไสออกไปจากจุดของมัน

จุดของมันคืออยู่ที่ใจ ต้องย้อนกลับมาจุดของมันคืออยู่ที่ใจ นั่นนะ สิ่งที่จะเห็นอสุภะ ใครเป็นคนเห็น? จิตนี้เป็นคนเห็นใช่ไหม ใจเห็นอสุภะมันถึงจะเห็นอสุภะ แล้วอสุภะนั้นมันถึงไปเป็นความเศร้าหมอง เป็นความไม่สมควรที่จะไปยึดมันถ้อมันมัน มันต้องปล่อยวาง แต่มันปล่อยวางไม่ได้เพราะอำนาจของใจไม่พอ อำนาจของสัมมาสมาธิไม่พอ ต้องย้อนกลับมา พยายามสะสมอำนาจของสัมมาสมาธิให้ได้ให้มาก แล้วมันจะหลอกหลวง มันจะพลิกแพลงขนาดไหน ให้มันพลิกแพลงไป แล้วปัญญาไล่ต้อนมันตลอดไป สิ่งนี้เป็นการต่อสู้กัน นี่ปัญญาชุก ชุกอย่างไร

มันจะแสดงตัวขนาดไหนให้มันแสดงมา ปัญญาจะใคร่ครวญ ปัญญาจะพิจารณาต่อไป สิ่งนั้นพิจารณา พิจารณาแล้วปัญญามีอำนาจเหนือกว่า เหนือกว่าสิ่งที่เล่ห์กลขนาดไหน มันจะสร้างกลมายามาขนาดไหน ปัญญามันต้องตามทัน ตามทัน ตามทัน เห็นไหม พอตตามทัน กิเลสมันต้อง

อ่อนตัวลง อ่อนตัวลง นี่ปัญญามันต้องใคร่ครวญ ปัญญาอันละเอียด สิ่งทีละเอียดลึกซึ้งในหัวใจ
 นะ เกิดขึ้นมาจากการประพุดิปฏิบัติของเรา เกิดขึ้นมาจากใจดวงนั้น จะมีเฉพาะในหัวใจเท่านั้น
 จะมีเฉพาะในวงปฏิบัติของใจผู้ที่ยกขึ้นมาเท่านั้น

ถ้าปัญญาของผู้อื่น มันเป็นปัญญาของผู้อื่น มันแก้กิเลสของคนอื่นไม่ได้ มันต้องเป็น
 ปัญญาของผู้ที่ประพุดิปฏิบัติ เห็นไหม มรรคมันเกิด เกิดอย่างไร้ใจ เกิดขึ้นมาจากในหัวใจ มรรค
 อันละเอียดคือปัญญาอันละเอียด ปัญญาอันละเอียดที่มีสัมมาสมาธิ นี่สัมมาสมาธิ งานชอบ เพียร
 ชอบ สิ่งที่ต้องเป็นชอบหมด สิ่งที่เป็นชอบมันก็เป็นองค์ของมรรค องค์ของมรรคหมุนออกไป
 หมุนออกไป คือปัญญาหมุนออกไป หมุนออกไปเพื่อจะไล่ถอนความปลิ้นปล้อนของอสุภะ
 อสุภังใจ สิ่งที่เป็นอสุภะ อสุภังนี้เราเห็นโดยสภาวะธรรม ถ้าเห็นเป็นอสุภะนี้ นั่นนะธรรมมันเกิด
 เกิดเพราะปัญญามันพอ

ถ้ามันไม่พอ มันเห็นเป็นความข้องใจ เห็นเป็นความพอใจ ความพอใจในสิ่งนั้นมันหมุน
 ออกไป มันเข้าใจกับสิ่งนั้น มันก็ตามสิ่งนั้นไป แต่ถ้าปัญญามันไม่ทัน ถ้าปัญญามันไม่ทัน มันจะ
 หลุดระชากลากไปแน่นอน แน่นอนว่ากิเลสมันต้องทำอย่างนั้น มันปลิ้นปล้อนตลอดไป มันต้อง
 ทำให้เราพลัดพราก ทำให้เราหลุดออกไป

ผลงานของเราจะไม่สมความมุ่งมันของเรา ผลงานของเราคือการทำลายมันไป จะทำลาย
 มันได้มันต้องมีสิ่งที่เหนือกว่า มันต้องฉลาดกว่าความปลิ้นปล้อนของใจเรา มันปลิ้นปล้อน มัน
 หลอกหลวงเรากินมาตลอดขนาดไหน มันปลิ้นปล้อนใจนี่เป็นที่อยู่อาศัยของมันมาขนาดไหน แล้ว
 เราจะใช้ปัญญาอย่างที่ว่าเราเคยใช้มาก็ไม่ได้

ปัญญาอย่างที่เรเคยใช้มามันเป็นสัญญา เป็นสัญญานี้มันรู้ทัน มันรู้ทันมันก็โอบกน
 เสียก่อน มันทำให้สิ่งนั้นหมุนออกไป แล้วมันไปดักสร้างสถานการณ์ให้เราเห็นตามความเป็นจริง
 อย่างนั้น แล้วเราก็ต้องหมุนตามไป พอปล่อยไปถึงนั้น มันก็สภาวะอย่างนั้น เห็นไหม มันเป็นการ
 สร้างภาพ กิเลสสร้างภาพให้เราหลงเชื่อ แล้วเราก็หลงเชื่อไป

ถ้าหลงเชื่อไป ความเพียรเราสร้างสมขึ้นมา แล้วเราพยายามวิปัสสนาของเราขึ้นมา มันก็ให้
 กิเลสมันเอาไปกินรอบหนึ่ง เอาไปกินรอบหนึ่ง เราก็ตั้งต้นใหม่ ตั้งต้นใหม่ นี่ทำอยู่อย่างนั้น ทำอยู่
 อย่างนี้จนกว่ากิเลสมันจะอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง ปัญญามันเหนือขึ้นมาเหนือขึ้นมา พิจารณาเข้ามา

มันจะปล่อยวาง เข้าใจแล้ว อสุภะขึ้นมาแล้ว มันเห็นแล้วมันสลดสังเวช มันจะสะท้อนหัวใจมาก มันจะปล่อย ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามาจนถึงที่สุด ถึงที่สุดแล้วมันจะต้องขาดออกไป

สิ่งที่ขาดออกไปจากใจ มันจะขาดโดยสมุจเฉตปหานเลย ขาดออกไปจากใจ นี่ขุดกิเลส ออกไปจากใจ ขุดกามราคะออกไปจากใจ เหลือแต่ใจล้วนๆ ใจดวงนั้นมันจะพิเศษส่วนในเรื่อง ของอสุภะ อสุภัง เพราะสิ่งนี้มันเกาะเกี่ยวกันอยู่ มันเป็นการฝึกซ้อมใจ พิจารณาเข้าไป เข้าเข้าไป เข้าเรื่องของกามราคะนี้แหละ เข้าเรื่องของอสุภะ อสุภัง

สิ่งที่เป็นอสุภะ อสุภัง มันปล่อยวางมาแล้ว มันขาดออกไปจากใจ แต่มันเหลือเศษเหลือเชื้อ อยู่ มันฝึกซ้อมได้ มันเป็นเงาที่ฝึกซ้อมได้ ฝึกซ้อมคือพยายามใคร่ครวญอย่างนั้น นั่นคือปัญญา ใคร่ครวญตลอดไป เพื่อกรองให้ใจนี้ออกไปว่างวิ้งว่างตลอดไป สิ่งที่วิ้งว่างนั้นเป็นเรื่องของ ความวิ้งว่าง มันปล่อยใจออกไป มันจะมีความสุขอย่างมหาศาล สุขจากการเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ นี่เป็นสุขที่ทุกคนไม่เคยประสบ ผู้ใดมีภาวนามยปัญญาขึ้นมา เห็นตามความเป็นจริง มันขุดกิเลส ออกไปจากใจของดวงนั้น ใจดวงนั้นจะมีความสุข สุขที่ในโลกนี้ไม่มี ในกามโลก ใน ๓ โลกธาตุ นี้ไม่มี สิ่งนี้มีเฉพาะใจดวงนี้ดวงเดียว นี่ปัจฉัตตัง

สิ่งที่เป็นปัจฉัตตังต้องเกิดจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะมีสิ่งนี้ขึ้นมา แล้วเราก็ฝึกซ้อมเข้าไป ฝึกซ้อมเข้ามา จนมันปล่อยวาง ปล่อยวางเข้าไป มันจะปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป นั่นนะถ้า คนหลงจะหลงตรงนี้ไง หลงตรงที่ว่าเราฝึกซ้อมเข้าไปแล้วมันจะปล่อยวางเข้ามาอีก ถ้าปล่อยวาง เข้ามาอีก เราก็คว่าสิ่งนี้เป็นผล คือการเราขุดกิเลสออกไปจากใจ

เราขุดกิเลสออกไปจากใจ แต่หัวใจมันเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม แล้วเราจะพลิกว่ามัน อย่างไร สิ่งที่จะขุดต้องขุดมันทั้งหมด ต้องปหานมันทั้งหมด ปหานทั้งสิ่งที่ว่าเราขุดออกไปแล้ว มันขุดออกไปจากใจ ขุดกิเลสออกไป แล้วตัวของกิเลสเอง ตัววิชา มันกับใจนี้เป็นสิ่งที่เสมอกัน จะขุดอย่างไร? นี่จับต้องสิ่งนี้ได้ ใช้ปัญญาเข้าไปใคร่ครวญ ถ้าจับสิ่งนี้ใคร่ครวญได้ สิ่งนี้จะเป็น การพลิกออกไป พลิกเรื่องของหัวใจ เห็นใหม่ ใจมันพลิกออกไป มันพ้นออกไปจากกิเลสได้ เพราะว่าพ้นออกไปจากกิเลส มันจะไม่พลิกแพลงอีก

สิ่งนี้จะพลิกแพลงให้หัวใจเศร้าหมองอีกไม่ได้เลย เพราะมันพ้นออกไปจากกิเลส พ้น ออกไปจากสิ่งที่อำนาจของพญามาร เห็นใหม่ พญามารจะไม่เห็น จะตามใจดวงนี้ไม่ทัน ใจของผู้

ที่อยู่ในวัฏสงสารนี้ พญามารนี้เป็นเจ้าอำนาจ พญามารนี้มีอำนาจเหนือกว่า แล้วต้องควบคุมใจดวงนี้ให้ตกอยู่ในวัฏวน สิ่งที่เกิดอยู่ในวัฏวน วนเวียนตายไปในวัฏฏะ เวียนตายเวียนเกิด

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ได้ชั้นหนึ่งขึ้นมา ก็เวียนตายอีก ๗ชาติ เห็นไหม ผู้ที่ปฏิบัติ พอปฏิบัติเข้าไป ภพชาติจะสั้นเข้า สั้นเข้า จนตัดกามราคะออกไป ภพชาติของกามภพไม่เกิด จนพลิกเข้าไปถึงที่สุดแล้วตัดสิ่งที่อยู่ของพญามาร พญามารนี้อยู่ในเรือนยอดใจ อยู่ในตรงศูนย์กลางของจิตนั้น จิตนั้นเป็นตอเฉยๆ ไม่ใช่ขันธ

สิ่งที่เป็นขันธ เป็นอารมณ์กระทบนี้ มันเป็นเรื่องของขันธกับจิตกระทบกัน เราจะใช้ปัญญาใคร่ครวญได้ ปัญญาของเราจะแยกแยะเข้าไปในขันธ ๕ ปล่อยวางขันธเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา สิ่งที่ปล่อยวาง จิตนี้ปล่อยวางขันธมันก็โล่งแจ้ง โล่งว่างตลอดไป โล่งว่างแล้วแจ้งออกมาตลอด สิ่งที่เขาใจมันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเพราะอำนาจของสัมมาสมาธิ ปล่อยวางเพราะอำนาจของปัญญา

การใคร่ครวญของปัญญานี้ชำระกิเลสออกมาเป็นชั้นเป็นตอน นี่ปล่อยธาตุก็ได้ ปล่อยขันธก็ได้ ปล่อยขันธขนาดไหนแล้ว ถึงสุดท้ายแล้วจิตมันต้องเป็นตัวของตัวเองล้วนๆ ใจ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ปัจจยาการของมันหมุนในตัวของมันเอง ในตัวของมัน มันจะหมุนของมันออกไป แล้วออกมาแล้วมันถึงออกมาเข้ากับขันธ ๕

สิ่งที่เข้ากับขันธ ๕ ก็ออกไปแสวงหาเหยื่อ สิ่งที่แสวงหาเหยื่อก็คือหาสิ่งนี้ นี่พญามารอยู่ตรงนี้แล้วพญามารควบคุมความคิด ควบคุมทุกอย่างให้ใจมันเป็นไปตามธรรมชาติของเขา ขันธนี้เป็นขันธเฉยๆ นะ พญามารมีอำนาจเหนือกว่าแล้วเป็นกิเลสแล้ว พอเข้าไปในขันธแล้ว ขันธนั้นถึงมีกิเลสเข้าไป มันถึงได้เป็นทุกข์เป็นยากใจ ขันธนั้นถึงต้องตกอยู่ในอำนาจของพญามาร แล้วต้องทำตามหน้าที่ ทำตามที่พญามารต้องการ สิ่งที่พญามารต้องการ เขาควบคุมชีวิตนี้ไง ควบคุมจิตด้วย ควบคุมความคิด ควบคุมสิ่งต่างๆ ด้วย ควบคุมให้เราหมุนเวียนไปในวัฏฏะ หมุนไปในวัฏฏะ

แล้วเราทวนกระแสกลับเข้ามา สิ่งที่เราทวนกระแสกลับเข้ามาคือธรรม ธรรมจากใจของเรา ใจของเราประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมาสมควรแก่ธรรม ถ้าใจปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมนั้นจะเกิดขึ้นจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้น เห็นไหม กวาสวะ ถ้ากวาสวะนี้ภพของใจ สิ่งที่จะรับเรื่อง ของสิ่งที่เป็นอาสวะในหัวใจ มันมีสิ่งทีนั้น...

แต่เวลาธรรมทำลายภวาสวะอันนี้ ทำลายภพ ทำลายจุดของอวิชชา ทำลายของสิ่งที่พญามารอยู่ มันไม่มีภวาสวะ สิ่งที่ไม่มีภวาสวะ แล้วธรรมทรงตัวอยู่ได้อย่างไร ไม่มีสิ่งใครรองรับธรรมนั้น ธรรมนั้นจะเป็นตัวของมันเอง ถึงเป็น “เอโก ชัมโม” สิ่งที่เป็นเอก เป็นหนึ่งเดียวในหัวใจนั้น หัวใจนั้นจะเป็นหนึ่งเดียว จะไม่มีสอง จะไม่มีการแบ่งแยก ไม่มีการใคร่ครวญในต่างๆ มันเป็นธรรมชาติของมัน ร่วมเย็นเป็นสุขในใจดวงนั้นนะ

ผู้ที่บุคลิกเลขออกจากใจได้ทั้งหมดแล้ว จะมีความรุ่มเย็นกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะไม่สงสัยในเรื่องของวัฏฏะที่จะหมุนเวียนไป สิ่งทีวัฏฏะหมุนเวียนไป จะลึกลงลึกต่อเมื่อเรามีกิเลสในหัวใจ มีกิเลสในหัวใจนี้กิเลสมันปิดบังตา ถ้าปิดบังตา จะมีคบบอดหมด สิ่งที่มีคบบอดมันก็หมุนไปตามวัฏฏะ หมุนเวียนไปตามวัฏฏะ แล้วเราทำให้ตานี้สว่างขึ้นมา สว่างขึ้นมาจากอำนาจของธรรม

สิ่งที่มีธรรม เห็นไหม ภวานามยปัญญา ถ้าปัญญาใคร่ครวญนะ ใคร่ครวญเห็นหน้าของกิเลส ถ้าเห็นหน้าของกิเลส ชำระกิเลสเข้าไป ความสว่างกระจ่างแจ้งในหัวใจ ความมีคบบอด มีค เพราะไม่รู้แล้วก็หมุนเวียนไปตามกระแสของโลก โลกมีอำนาจมากกว่าก็ลุดกระชากให้ไปตามอำนาจของโลก ถ้าธรรมมีอำนาจเหนือกว่า อำนาจของธรรมก็ลุดกระชากกลับมาให้เป็นธรรม

สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติจนปัญญามันเกิดขึ้น แสงสว่างของปัญญาส่องสว่างเข้าไปในหัวใจ ความมีคบบอดของอวิชชา ความมีคบบอดของพญามาร ความมีคบบอดของภวาสวะ ของภพที่อยู่ของใจ จิตที่ผู้รู้ ผู้ที่รู้ ผู้ที่เบิกบาน ความตื่น ความเบิกบาน สว่างกระจ่างแจ้งขนาดไหน นั่นคือตัวอวิชชา สิ่งทีคืออวิชชา คือความสว่างกระจ่างแจ้งของใจ ตัวผู้รู้ยังมีอยู่ในหัวใจนั้น คืออวิชชามันสร้างรวงสร้างรังอยู่ในหัวใจของสัตว์โลกนั้น นั่นนะที่อยู่ของพญามาร เห็นไหม กิเลสอยู่ที่ใจอยู่ที่ตรงนั้น ทำลายตรงนั้น ทำลายด้วยภวานามยปัญญา นี้ความสว่างกระจ่างแจ้งของภวานามยปัญญา เข้าไปเปิดความสว่างกระจ่างแจ้งในหัวใจนั้น มันจะเข้าใจความสว่างกระจ่างแจ้งในใจนั้น แล้วมันจะสลดสังเวช สลดสังเวชในวิภูวนที่มันพาเกิดพาตายมา

สิ่งนี้เองที่พาเกิดสิ่งที่เกิดที่ตายมา แล้วมันจะไปลึกลงลึกเรื่องมรรคเรื่องผลมาจากไหน มันจะไปลึกลงลึกเรื่องวิภูวน เรื่องนรก สวรรค์มาจากไหน เพราะใจดวงนี้มันเคยเกิดเคยตายมาตลอด มันเคยได้สถานะนั้นมาทั้งนั้น ทุกดวงใจได้เคยสถานะของความทุกข์ยากมาตลอด แล้วมันเข้าไปเห็นความสถานะนั้น มันจะสลดสังเวชในหัวใจนะ นั่นนะธรรม เป็นปลงธรรมสังเวช

สิ่งที่เราเป็นกิเลส มันมีคบอด มันจะไม่เห็นสิ่งนี้เลย แล้วมันอยากรู้ อยากเห็น อยากรู้ อยากเห็นขนาดไหนมันก็ไม่เห็น แต่เวลาธรรมเข้าไปเปิดความสว่างกระจ่างแจ้งของใจขึ้นมา มันเป็นธรรม พอมันเป็นธรรมขึ้นมา มันสว่างขึ้นมามันก็เห็น เห็นในความเกิดตายของใจดวงนั้น มันถึงปลงธรรมสังเวชใจ เป็นธรรมด้วย สลดสังเวชในหัวใจด้วย ไม่ใช่ทุกข์นะ

ถ้าเราอยู่ข้างนอกนี้ เราว่าจะเป็นทุกข์นะ น้ำตาไหลพรากขนาดไหนมันก็เป็นความสลดสังเวชในธรรมนั้น มันเป็นความสุข น้ำตาที่จะชำระล้างภพชาติออกไปจากใจ น้ำตาที่ล้างภพชาติจะไม่มาเกิดมาตายอีกแล้วในวัฏฏะนี้

ในวัฏฏะนี้ ผู้ที่มีความมืดในหัวใจนี้จะต้องลี้ภัยหนีไปในวัฏฏะ แต่ใจดวงนี้สว่างกระจ่างแจ้ง จะไม่ก้าวเดินไปขวากหนาม จะไม่เกาะเกี่ยวกับในวัฏฏะนี้เลย ความสว่างกระจ่างแจ้งของใจเห็นไหม นั่นนะธรรมสังเวชมันเกิดขึ้นมาจากหัวใจดวงนั้น

หัวใจดวงนั้นถึงจะมีน้ำตาไหลพรากขนาดไหน มันก็เป็นน้ำตาไหลพรากของร่างกาย ของเรื่องต่อมน้ำตาที่มันไหลพรากออกมา สิ่งที่น้ำตาไหลพรากออกมานี้มันชำระล้าง แล้วน้ำตานี้ไหลพรากออกมามันก็เป็นเรื่องของธาตุขันธ์

ธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ มันมีอยู่โดยธรรมชาติของมัน แต่มันเป็นสิ่งที่ว่าสะอาดบริสุทธิ์สำหรับใจดวงที่ว่าผู้ที่ขุคิกเลสออกไปจากใจจนหมดสิ้น จะเป็นสิ่งที่ว่าเป็นธรรมสังเวช เป็นธรรมไปทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นธรรมคือเข้าใจสิ่งนั้น แล้วสิ่งนั้นก็มิใช่โดยธรรมชาติของเขา แต่ธรรมพาใช้ ต่อไปนี้เป็นธรรมพาใช้ ใช้เป็นประโยชน์กับตัวเอง เห็นไหม อยู่ไปวันๆ หนึ่งจนกว่าชีวิตนี้จะหาไม่ แล้วจะไม่กลับมา จะไม่มีธาตุขันธ์ผูกติดกับใจดวงนี้ไปเลย

ใจดวงนี้อิสระเสรีภาพตั้งแต่เวลาขุคิกเลสออกไปจากใจ กับใจที่ต้องก้าวเดินไปตามกิเลสนี้ มันต่างกันมหาศาล สิ่งที่ต่างกันมหาศาลนั้นเพราะมันเป็นสถานะที่ว่าสถานะของใครของมัน สถานะของผู้ที่สนใจในการประพฤติปฏิบัติ นี่โอกาสขึ้นกับตอนนี้ โอกาสขึ้นมาจากสิ่งที่ยังมีชีวิตอยู่ นี่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจนขุคิกเลสออกไปจากใจก็มีชีวิตอยู่ แต่เป็นชีวิตที่ประเสริฐ ชีวิตที่ว่าไม่มีวันเกิดและวันตาย ทั้งๆ ที่รอเวลาตายนะ แต่เวลาตายขึ้นมาตายเพราะธาตุขันธ์กลับไปทรงสู่สถานะเดิมของเขา จิตดวงนี้มันพ้นออกไปตั้งแต่กิเลสออกไปจากใจ ไม่มีสิ่งใดตาย

สิ่งใดแปรสภาพ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา” มันเป็นกิจของธรรม มันเป็นธรรมที่ว่านี้เป็นมรรคเป็นผล มรรค ๔ ผล ๔ แม้แต่ อรหัตตมรรค อรหัตตผลก็ต้องก้าวทิ้งไปจนเป็นนิพพาน ๑

มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นิพพานพ้นออกไปจากกิจของธรรมอันนี้ แล้วส่วนที่เป็นกิจของธรรมนี้เราสร้างสมขึ้นมา ธรรมเกิดขึ้นมาจากเราสร้างสมขึ้นมาจากหัวใจ เราสร้างสมขึ้นมาขนาดไหน มันก็เป็นสมบัติของใจดวงนั้นขนาดนั้น นั่นนะ โอกาสของเรา ชีวิตของเราเป็นแบบนี้

ชีวิตของเรา ถ้ามีชีวิตอยู่มันก็ทำได้ ชีวิตของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแล้วเขาก็มีชีวิตอยู่แล้วชีวิตประเสริฐด้วย แต่ชีวิตของผู้ที่ว่ายประพฤติปฏิบัติโดยความมืดบอด ทำไม่ไม่มีกำลังใจ ทำไม่ไม่มีแก้ไข ไม่มีความมุมานะ มีความอดทนพยายามเพื่อจะพ้นจากทุกข์...ครูบาอาจารย์พ้นแล้ว พระจกขุบาลเป็นพระอรหันต์ พ้นจากกิเลสแล้วยังเดินจงกรมอยู่ เหยียบสัจว์ตายจนเขาไป ฟังพระพุทธเจ้าว่า “พระจกขุบาล เวลาตาเคียวก็ไม่ทำ เวลาตาบอดแล้วยังมาขยันอยู่ทำไม”

นั่นนะ มันเป็นวิหารธรรมของผู้ที่พ้นจากกิเลส เป็นการที่ว่าให้ธรรมอยู่ในหัวใจ ใจพ้นจากกิเลสแล้ว ให้หัวใจนั้นมันแยกออกจากกัน ให้อยู่เป็นสุขสบายใจ ความสุขสบายนะ ความเพียรขนาดของพระอรหันต์ยังมีความเพียรมากกว่าความเพียรของเราผู้จะชำระกิเลส

แล้วมันจะเอาอะไรไปชนะกิเลสล่ะ ก็กิเลสมันอยู่ในหัวใจแล้วมันต้องผลัดไส มันต้องบิดเบือน มันต้องพลิกแพลงในหัวใจของเรา ความเพียรอันนี้มันถึงต้องเป็นความเพียรของผู้ชำระกิเลส ความเพียรของการชำระกิเลสมันต้องทุ่มกันเอาชีวิตเข้าแลก เอาความพยายามอุทิศหาของเราเข้าแลก

แต่ความเพียรของผู้พ้นกิเลสแล้วเป็นแค่ความเพียรเป็นเครื่องอยู่ เป็นวิหารธรรมเครื่องอยู่ เขายังทำได้ขนาดนั้น นี่เอามาเทียบเคียง พระจกขุบาลพ้นจากกิเลสแล้วก็ยังเดินจงกรมอยู่ ยังภาวนาอยู่ตลอดเวลา เห็นไหม ครูบาอาจารย์ก็เหมือนกัน พ้นจากกิเลสแล้วก็ยังภาวนาอยู่ เพราะเห็นคุณค่าของการประพฤติปฏิบัติ เห็นคุณค่าของการทำความเพียร

เรามันไม่เห็นคุณค่าของทำความเพียร เราถึงต้องอยู่ใต้อำนาจของกิเลสตลอดไป แล้วเราจะ
เป็นทุกข์ตลอดไป ถ้าเป็นทุกข์ เห็นไหม ทุกข์เพราะตายเพราะเกิด ทุกข์เพราะเวียนไปในวัฏฏะ
ไม่ใช่มีความสุขขึ้นมา

ถ้าเราจะมีสุขขึ้นมา เราต้องเอาทุกข์เข้าแลก เอาความทุกข์ เอาความเพียร เอาความวิ
ริยอุตสาหะนี้เข้าแลกขึ้นมา แล้วเราจะสมหวัง เราจะได้ความสุขสมหวังกับความปรารถนาของเรา
เราสมหวังเพราะความเพียรของเรา ความเพียร ความวิริยอุตสาหะของใจดวงนั้น จะไม่มีสมความ
ปรารถนาด้วยการนั่งๆ นอนๆ อยู่แล้วให้มันสมความปรารถนา เป็นไปไม่ได้เอวัง